Массаш а мехкашкара пролетарааш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Ера 31 июль
№ 61 (2227)
1958 шу
Мах 20 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган.

Республикан ялаташ леладерий къахьегама котало

А. ЯКОВЛЕВ,
ССКП обкома секретарь

Коммунистически партес хьех, юртбоахаман ерригача производствон кертера боахам ялатий бар болга. Из кхета а деш Нохч-ГIалгIайчен колхозникашеи совхозий болхлошеи декхар тIаийцар 1958 шера ялатий а кхыча культурай а хьувкъар хьдда лакхде, ялаташ кийчдара паччахьалкхен план ханал хьалхагIа кхоачашъе.

Уж декхараш кхоачашдара къовсам лоаттабеш республикан колхозаша, совхозаша, МТС-аша, РТС-аша юртбоахаман культураш хьалкхеяра агротехника лакх а йир ялаташ дика а хьувкъийтар. Масала, Горячеисточненски совхозо хIара гектара тIара 19 центнер ялат доакх. Староюртовски — 17, Красноармейски — 21, хIьта республикан совхозашеи колхозашеи хIанззе а баьча лоархIамах 15—16 центнер йоаккхаргья.

ССКП ЦК февральскии июньскии пленумий соцамаш тIа партеси правительствоси колхозни строй дIахо дегIаяраи советски халкъа вахар тоадараи яьча йоакхоно республикан къахьегамхой политически а производственни а хьинар кхы а чIоагIагIа лакхдир. Ялаташ дика чуэцарнеи ялаташ кийчдара план ханал хьалха кхоачашъярнеи шерра социалистически яхь а йоаржаяь кхашкарча къахьегамхоша цIенхошта толам баьккхар. Цар ханал хьалха, 25 июле, кхоачашйир ялат кийчдара паччахьалкхен план. Даьхен амбарашка чутессад дIадахача шерарчул цхьа миллион пунт дукхагIа ялат. Шоай тороний лоархIам а баь республикан колхозашеи совхозашеи оттадаьд планал совгIа цаIи ахи миллион пунт ялат паччахьалкхенна дIачудала а дохка а, цунца цхьана цхьа миллион пунт фуна лаьрхIа йола хьажкIаш. Деррига а паччахьалкхенна дIалургда 7 миллион пунтал совгIа ялат.

Ялаташ кийчдара план кхоачашъярах Даьхенга эггара хьалха рапорт делар Гудермесски района юрта боахаман къахьегамхоша. Кхо ди даьлча, кхойттлатIча июне, ялаташ кийчдара план тIехкхоачашйир республике йоккхагIачарех йолча Наурски районо. Гудермесскии Наурскии районе ялаташ леладераштa тIехьа ялаташ кхедеча фронте шоай къахьегама коталонех Даьхенга рапорт делар Каргалинскии, Грозненскии, Советскии, Сунженскии районий кхашкарча къахьегамхоша.

Ялат бахьан къовсам укх шера халонаш йолаш лелабе безаш ба. БIаьсти тIехьа яьнна а шийла а хиларах гурахьа дийна кIа кхачилга цхьатарра доацаши чIоагIа тIехьадаьннеи хилар. Цул совгIа июла бетта ерригача районашка чIоагIа йоачаш хилар.

Хьаьттача хьал тIа ца доадеш ялаташ чуэцача лоаттабу къовсам толамца чакхбаккхар Iалашдир раздельни хьисапе ялаташ чуэцаро. Цу прогрессивни хьисапе ялаташ чуэцаш догIа делхача хана а балхаш де йиш яр, хьакханза латташ дожаш довр ца хулийташ ялаташ кIалхара даха торо хилар.

Раздельни хьисапе ялаташ чуэца республикан колхозаши совхозаши кийчлуш яр ялаташ хьакха ха тIакхача дуккха а хьалхагIа. Партен областан комитета бюрон соцамо маяхха ялаташта тIулакх дареи доакъар кийчдареи балхаш дарца районашка де дезар дир навеснии лафетнии жаткаш, подборщикаш, комбайнаш, траквораш шийханнахьа кийчъярна. Жаткаш тIа болх бе хьакъоастабаьча механизаторашца семинараш йир. Раздельни хьисапе чуэца лаьрхIача участкашка ялаташ кхачарга хьажа посташ оттайир. Раздельни хьисапе ялаташ чуэцилга цхьатарра ца долалуш, хержача участкашка доладир.

Кийчо еш балхаш даро торо хилийтар ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношка денз йоачаш йолаш хала ха йолашехьа а лакхара темпаш эца. Ялаташ хьакхара тIехьа доладелар касараш хьалъэцилга а ялаташ дIачуэцача пунктaшка ялат дIаувзилга а.

Республикан партийни организацес ба а баьб хIанз беш а ба юрта боахаман къахьегамхошта юкъера массово-политически боккха болх. Обкомо а партен городерча райкомаша а ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка денз юрта боахаме бахийтар комбайнови агрегатий организатораш лаьрхIа дукха коммунисташ, 8 эзар саг юкъе вола 442 агитколлектив йир, царца цхьана ши эзарнел совгIа моттигерча къаман нах бар. Ерригача юртарча районашка яхийтай пропагандистски группаш. Партен обкома пропагандани агитацени отдело арахийцад 30 эзарнел совгIа лозунгаши плакаташи, «къахьегама листовкай» «молния» яхача листовкай, сатирически листовкай, «Вилы в бок» яхарий комбайнерий яхь лелара бюллетеней макеташ. Кхашкарча стане, ялат чуэцача агрегате коммунисташа беседаш, лекцеш, докладаш яьй, газеташ дийшад, машинех дукхагIа пайда эцилга Iалашдаьд, шоаш хьокхам луш а дешашца а юртара къахьегамхой шоаш ца кхобеш къахьегарна тIахьехар.

Партийно - политически балха керттера теркам тIабохийтар социалистически яхьанна булгалдарна. Партен обкомо могайир лоацача ханеи ца дойташи ялаташ чуэцара а ялаташ кийчдара паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяра а тIахьехаш йола сунженски колхозникийи колхозницайи МТС болхлойи инициатива.

Сунженцаша доладарах социалистически яхьа юкъе яьлар республикан ерригa колхозаши совхозаши. Ялаташ чуэцача хана республике хIара пхе дийнахьа социалистически яхьа итогаш йора. Хьалхе яьккхача района дIа-юха тела ЦIе байракхи ахчан премии лора, республикански Сийлен доска тIа боах хьалхе лелаеш бола трактористаш, комбайнераш, машинисташ, шофераш. Лакхара хьокхамаш даьхача механизаторех «Республикан дикагIа вола комбайнер», «Республикан дикагIа вола шофер» аьнна цIи а тулл НГIАССР Лакхехьарча Совета Сийлен грамота а лу.

Ялаташ чуэцаш боахкача къахьегамхошта гIулакх деш хьинаре дакъалаьцар культурни - сердалон учрежденеша. Город Грознерча культуран двореццийи клуоийи итт агитбригада республикан ерригача районашка хилар. Город Грознерча Ленински района культуран цIен М. А. Федосеевс кулгал деш йолча агитбригадан членаша Лермонтовски совхоза хьатташкеи фермашкеи 15 концерт оттаяьй. Юрта къахьегамхой болча дахар республике хьоашалгIа дена хинна Херсонски музыкально-драматически театр.

Ялаташ ардар толамца чакхдаккхарна боккха лоархIам болаш хилар ялаташ чуэцача прогрессивни хьисап леладар. Республике эггара хьалха Грозненски шурий совхозе укх шера вIаштIехьайийзача жаткашца ялат чуэцилга доладир. Баьча лоархIамо хьахьекхача тайпара навеснойи лафетнии жаткаш «Беларусь» яхача тракторaца а. Йийза ялат хьакхача цхьа гектар чуэцаш дIадодар лоархIам боллаш кIезигагIа хул. Ялаташ чуэцаш балхага дIадодар кхы а чухьанахьа доакх, из дарах вIаштIехьайийзача агрегата тIа цхьан трактористо болх беш гидравлически управлени леларо.

Опыто хьахьекхар цу тайпарча агрегатий балха овсарле лакха хулга. ВIаштIехьайийза агрегат лелаеча тракториста нов. Ефремовс диъ дийнахьа шолха касараш деш хьакхар 125 гектар мукх. ХIанз совхозе уж тайпа механизированни кхоъ звено вIашагIъеллай, царна къаьстта участкаш а къоастаяьй ден-бус болх бе торо хургйолаш вIашагI а деллад.

Укх шера дукхагIа оперативность йолаш а говзагIа а ялаташ чуэцача а кийчдеча а доал ду партен райкомаша. Партийни организацеша дика вIашагIбелла организаторски болх беча лоархIамера дола декхараш кхоачашдеш мел дика гIо ду хьокхам луш я Наурски район. Цу районa колхозашеи совхозашеи шоашта оттаяь график тIехкхоачаш а еш ялаташ дIачуэцача пунктaшка ца хаддаш ялат дIаувзилга Iалаш а даь, паччахьалкхенна ялат дIадалара план 6 дийнахьа кхоачашйир. Цу хана чухь паччахьалкхенна дIаденнад дIадахача шера 12 дийнахьа деннар миссел ялат. 25 июлага кхоачаш Наурски района колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенна дIаделар 13 эзар тонн гаргга ялат.

Наурски районо паччахьалкхенна ялат дIадалара план ханал хьалха кхоачашъяр — колхозашкеи совхозашкеи наха юкъера политическии организаторскии болх ховш лелабар да.

Ялат чуэца доладалехьа партен райкомо первични парторганизацей секретарашцеи агитаторашцеи совещани йир. Колхозашкеи, МТС-ашкеи, совхозашкеи яьча партийни собранешка дийцар ялаташ чуэцачеи ялаташ кийчдечеи лоархIамегIа йолча участкашка коммунисташ дIаоттабара дешаш. Агитаторий болх лоархIам боллаш айбир. Цар хьалхле лелаечар опыт ювцар, вай мехка чухь а цунна арахьа а лела гIулакхаш дIадовзийтар. Цунца цхьана болх бечара кхоачамбоацараш гучадоахар, уж дIадаха новкъостал дора.

Колхозийи совхозийи партийни организацеша чIоагIа теркам тIабахийтабар гойтара агитацена. Безаме а, дика а. сиха а дIадовзийтад къахьегамхошта партен райкома пропагандани агитацени отдело вIашагIдехкача сердалони радиои газеташа ялаташ чуэцара а дIадалара а балхаш, хьалхабаьннача болхлой толамаш. Хьатташка хьалтеха хиннад колхозхойи совхозий болхлойи лоацcача хана а доа ца деш а ялаташ чуийца дахара, паччахьалкхенна ялаташ кийчдара план ханал хьалха кхоачашъяра тIахьехаш хинна лозунгаш.

Партийно-политически болх районе дика вIашагIбелла а лакхача боараме а хилар бахьан долаш ялаташ чуэцаш хиннача техниках дикагIа пайда эца вIаштIехьадаьлар колхозийи совхозийи.

«Россия» яхача колхозе машинист волча Д. М. Локтевси тракторист волча Ф. И. Яцукеи кхаь дийнахьа 150 гектар ялата хьекхай, жатко дийнахьа беча балха овсарал 50 гектарага а кхоачаеш. «Красное знамя» яхача колхозе машинист волча Г. Костюченкоси тракторист волча Пугачевси диъ дийнахьа 180 гектар ялат хьекхад, цхьан дийнахьа жаткага 45 гектар а хьокхийташ.

Ялаташ чуэцачеи паччахьалкхенна дIалучеи болх дика вIашагIболарах а механизатораша, колхозхоша, совхозий болхлоша шоаш ца кхобеш къахьегарах а дола масалаш дукха доаладе йиш я. Гудермесски совхозе комбайнер волча нов. Килочкина комбайнаца 31 гектар Iодижа уллача ялата хьакхай дийнахьа, хIара гектара тIара 25 центнер ялата а оардаш. Дика балхаш даьд жаткай машинисташ болча н.н. Зюзиковс. Хамидовс, Артемьевс, Асаевс, Насухановс, Савицкийс, кхы дукхачар а. Каргалински районерча «Красный пахарь» яхача колхозе комбайнер волча Неберикутья Георге штурвальни волча комсомольцаца Леонид Селенковца цхьана самоходни комбайнаца хIара дийнахьа 25 гектар ялата хьийкхай, гектара тIара 20 центнер ялата а оардаш. Шалински совхозерча трактористa Наурханов Рамазанеи машиниста Джабраилов Супьянеи лафетни жаткаца хIара денна 38 гектар хьийкхай. Староюртовски совхозе комбайнер волча Катаев Ашас хьоккхаше а оардаш хIара дийнахьа 23 гектар а хьокхаш, 620 центнер ялата аьрдад. Надтеречни совхозе комбайнер волча Актулаев Вахас кхаь дийнахьа 100 гектар а хьекха 2100 центнер ялата аьрдаьй. Ингушски совхозе тракторист волча Цечоев Хьусейнеи машинист волча Аралиев Ахьмадеи лафетни жаткаца хIара денна 38 гектар хьокхаш хиннай.

Ялаташ хьакха доладеннача хьалхарча деношка балха юкъе дукха кхоачамбоацараш хиннад Надтеречни районе. Из дIахайтадар райкомана а, райисполкомана а, совхозий хьалхле лелаерашта а. Шоашта яьча критикан лоархIам а баь, районе хьалхле лелаеш болча новкъосташа шоай организаторски гIулакх тоадир, хIаьта из бахьан долаш Надтеречни район тIехьалосачара а яьлар, паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачаш а йир, юрта боахаман къахьегамхоша Даьхенна миллион пунт, ялат дала аьнна декхар тIа а ийцар. Из да шера йоагIа ши план гаргга.

ХIаьта Сунженски района колхозашеи совхозашеи юкъара лаьрхIача паччахьалкхен амбарашка миллиони бIаь эзари пунт ялат дIачудала соцам бир.

Цар а кхы дуккхача масалаша а хьахьокх Нохч-ГIалгIай республикан кхашкарча къахьегамхой творчески инициатива гIоръяьнна ярджаш хилар, юрташкара политически производственнии болх айбалар.

Ялат бахьан лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лоац кагирхошеи комсомольски организацешеи. Ялаташ толамца чуэцара а паччахьалкхенна кийчдара а болх толамца чакхбаккхар духьа яьржача яхье дакъа лоацаш я 119 кагирхой-комсомольски агрегат. Иштта йола кагирхой бригадаш я хьатташ тIа ялаташ цIендечеи заготовительни пунктaшка Iочутелачеи балхаш деш. Дуккхача кагирхошеи маьккарашеи дикача къахьегамца белгалбалийтар шоаш. Наурски районерча комсомольца В. Нефедас лафетни жаткаца хIара дийнахьа 35 гектар хьакхаьй.

Нохч-ГIалгIай мехка ялаташ леладерашта доккха новкъостал даьд Грознерча предприятешеи, организацешеи, учрежденешеи. Ялаташ чуэца а дIаувза а цар яхийтай эзар гаргга автомашина. Ялат дIаувзача хьинаре къахьийгар «ЗИС-150» яхача автомашинаца 15 дийнахьа 1.745 центнер ялата эзача респотрéбсоюза транспортни конторерча шофера Ф. Ткаченкос, иззамиссел йолча хана «ГАЗ-51» яхача автомашинаца 6.240 тонно-километр никъ баьча А. Асимиковс, 5.867 тонно-километр никъ баьча У. Муцаевс. «Красный молот» яхача заводерча шофераша н.н. Радченкоси, Колесниковси, Чайкинеи дикка тIех кхоачашъяьй ялат дIаувза шоашта енна хинна заданеш. Ялат дIаувзача белгалбаьннача дикагIа болча республикански автотреста шофераша цIераш яха метаргйолаш ба н.н. Режников, Струков, Банников, Саванский, Попьян, Хворостов, Чернов.

Совнархоза нефтеперерабатывающи промышленностен Управленерча автотранспорто хадданза, денна а бус а, болх барах Наурски районерча ялаташ леладерий къахьегама толама чIоагIа новкъостал хилар.

Ялаташ дIаийдеча пунктaшка ялаташ дIаувзаш чIоагIа къахьийгар республикерча дуккхача кхыча районаша а. Укх бакъдолчо хьахьокх из. Цхьадолча деношка алхха цхьан Сунженски районо ялаташ дIаийдеча пунктaшка хьора 100 эзар пунт ялата.

ХIанз ка бола ялаташ чуийца йоалаш, областной партийни организаци декхарийла я гидуаргаши хьажкIаши чуэцара, деррига юртбоахаман балхаш толамца чакхдахара ший уйла тIаяхийта. ССКП райкомаш, райисполкомаш, партийни организацеши, колхозий а совхозий а хьалхле лелаераши хIанз а, паччахьалкхенна ялаташ кийчдара план кхоачашъяь яьнначул тIехьагIа, ялаташ бахьан лоаттабу къовсам мел ца балийта хьажа беза, планал совгIа паччахьалкхенга цаIах миллион пунт ялата дохка аьнна тIаийца декхар кхоачашдарна кхашка балхаш деш бола къахьегамхой оарцагIа а боахаш.

ХIанз ялаташ чуийца даьннача республикерча колхозашкеи совхозашкеи доакъарийна дIаювш латт хьажкIаши кхыйола культураши. Гурахьа ялаташ дIадувргдола лаьтташ тоадеш а, фу кийчдеш а, доакъараш кийчдеш а доккхий балхаш деш латт. Укх шера хIара Iатта 12—15 тоннал кIезигагIа йоацаш силос кийчъе аьнна декхар оттадаьд. ХIара колхозои совхозои мошача доакъарий иззал кхоачам Iалашбарна динза дарг мел доацар де деза.

Укх хьалхарча ах шера во болх бинзар вай республикерча хьайбаш леладераша. Дуккхача колхозашеи совхозашеи, кхыметтел бIаьрччача районашеи дикка совгIа даьккхар деттача доахангара шура йоаккхилга, жена тIера доала тха, паччахьалкхенна хьайбай продукташ дIаялара план кхоачашъярах дика лоархIаю. Цхьабакъда цунца цхьана кхоачамбоацараш а да. Декхар да, хьалхарча ах шера баьча балха бокъонца хьисап дар а, тучадаьнна кхоачамбоацараш дIа а даьха, ерригача хьайбаш леладеча фермай болх тоабар а. ШоллагIча ах шера хьайбай продукташ паччахьалкхенна дукхагIа дIаяла декхарийла да вай. Шура, дулх, даьтта, кхыйола хьайбай продукци кийчъярах дола воай декхараш вайга дизза кхоачаш а дуларгда вай кхоачаш де а деза.

Нохч-ГIалгIай республикан юрта боахама къахьегамхоша, цхьан вежарий дезалла юкъе барттайна къа а хьегаш, ленински къамий политика хаддаза чакх а йоахаш, шоай беррига низ тIабохийтаргба юртбоахаман шу толамца чакхдаккхарна а юрта боахаман деррита доакъош дIахо йодача хана айдарна Коммунистически партес оттадаь декхараш кхоачашдеча юкъе дакъа лацарна а.

Н. С. Хрущевс Д. Эйзенхауэргеи, Г. Макмиллангеи, Ш. де Голлагеи яхьийта посланеш

28 июле СССР-а Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевс Д. Эйзенхауэргеи, Г. Макмиллангеи, Ш. де Голлагеи кастта пхе паччахьалкхен правительствашта керте латтараш вIашагIкхетара дешах лаьца царна юха жоп а луш посланеш яхьийтай.

Н. С. Хрущевс президентага Эйзенхауэрга дахьийтача жопа тIа йоах, Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа кхохкаденна латта гIулакхаш бахьан долаш Советски правительствона хьалхагIа санна бакъахьа хет сихагIа СССР-еи, США-и, Великобританени, Францени, Индии правительствошта керте латтарий совещани йича ООН генеральни секретарь юкъе а волаш.

Президента Эйзенхауэра дайтача жопо хьахьокх, йоах Н. С. Хрущева послане тIа, США правительство 22 июле лаьцача, правительствошта керте латтараш юкъе а болаш Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа латта гIулакх дувца сихха Безопасноста Совета специальни заседани йирах болча наькъ тIара юха йоалаш хилар, хIаьта из дэш моллагIча ООН Безопасноста Совета сессе дувца цIаьхха а дIале аьнна предложени а ю. Н. С. Хрущевс шийи послане тIа белгалдоаккхача тайпара, из предложени хIанз могаеш ва британски премьер Макмиллан а.

Цу тайппара йоах, Н. С. Хрущева послане тIа, пхе паччахьалкхен правительствошта керте латтараш кастта вIашагIкхетарна баь барт бохабе лаьца курс я из. Из тIаэца йиш йолаш дац тхо.

Н. С. Хрущевс шийи послане тIа йоах, 26 июле Французски правительствона керте латтача де Голле, сихагIа пхе паччахьалкхен правительствошта керте латтарий совещани, ООН генеральни секретарь юкъе а волаш, вIашагIтоха яьча предложенена ше раьза хилар белгал а доаккхаш аьнначох, лоIам хинна я Советски правительство. Советски правительство иштта раьза я де Голле из вIашагIкхеталга Европе хила деза аьнна яьча предложенена а. Советски правительство духьал яц хьалхагIа санна Нью-Йорке Женеве, Вене, Париже е моллагIча цу совещане баьхкараштa мегарг йолча метте из совещани вIашагIтохара а. Советски правительствос чIоагIа могадергдар Москве вIашагIкхетар а.

Йиллача ханах аьлча, йоах Н. С. Хрущева послане тIа, президента Эйзенхауэра ма аьннадий Советски правительствос лоархIа ха, 28 июле, сэв гарга ха я США-на, цудухьа, СССР кийча я гаргарча кхы йолча ханна а, хIаьта маца кийча я США пхе паччахьалкхен правительствашта керте латтарий совещанеца дакъа лаца хьахойташ къьгга жоп далар а ловра тхона.

26 июле британски премьера яйтача посланена жоп луш Н. С. Хрущевс йоах цу послане тIа хинна масса хана болча Безопасноста Совета члений викалаш моллагIча Безопасноста Совета заседанен ха оттайира хьакъехьа къамаьлаш долда аьнна яь предложени, 22 июле Г. Макмиллана яьча Советски правительствос раьза йолаш тIаийца хинначa, предложенех юха балар да.

26 июле французски правительствона керте латтача де Голле яйтача посланена Н. С. Хрущевс деннача жопа тIа белгалдоакх, Ливанерчеи Иорданерчеи тIема конфликтаца бувзам болаш халкъашта юкъе эттача гIулакха де Голль чIоагIа согата хилар.

«Советски правительствос хьалхагIа санна лоархI,— йоах Н. С. Хрущевс дахьийтача жопа тIа, — ма-могга сихагIа йоаккхагIа йолча паччахьалкхений правительствашта керте латтараш вIашагIкхета безаш хилар. 19 июле оаха яьхача порядках правительствай керте латтарий совещани йиро Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьарча тIема конфликта хоадам бергболаш гIулакх хулийтаргдар. Цудухьа оаха раьза а долаш белгалдоакх Хьай послане тIа Iа яххача тайпара сихагIа пхе паччахьалкхен правительствошта керте латтарий совещани ООН генеральни секретарь юкъе а волаш вIашагIтоха яхача предложенена тIехьа хилар, эаха кхетадечох, Советски правительствос цу деша хьакъехьа яьча предложенецара дIакъасташ а дац».

Нохч-ГIалгIай АССР-о ханал хьалха кхоачашъяьй ялаташ кийчдара план

ССКП ЦК февральскии июньскии Пленумий исторически решенеш кхоачашъяра тIехьа къовсам а лоаттабеш, партеси правительствоси денна новкъостал а деш, ялаташ сихеи дикеи чуэцарна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, Нохч-ГIалгIай АССР-а юрта боахамерча къахьегамхоша ханал хьалхагIа — 25 июле 101 процент кхоачашъяьй паччахьалкхенна ялаташ кийчдара план. Укх шера миллион пунт дукхагIа дIаденнад паччахьалкхенна ялат, соахка цу хана денначул.

Шоай торонашка а хьежа, республикерча колхозашеи совхозашеи лаьрхIад планал совгIа кхы тIа а 1,5 миллион пунт ялата паччахьалкхенга дохкеи дIадалеи, цу даькъе фуна йолча хьажкIий миллион пунт а луш. Деррига а паччахьалкхенна дIалургдар 7 миллион пунтал совгIа ялат да.

Республикан колхозашеи совхозашеи кхоачам хиллал фу Iалашду шоашта, хIаьта иштта страховой фуни фиэи фондаш а кийчъю.

Ялаташ чуэцачеи кийчдечеи лаккхара хьокхамаш дахарах хьалхалаттача района ССКП обкомеи НГIАССР Министрий Советеи карара-кара тела ЦIе байракх а ахчанца совгIат а хьожадара хьакъехьа

Ялаташ толамца чуийца дахарнеи ялаташ кийчдара план ханал хьалха кхоачашъярнеи йола социалистически яхь республикерча колхозаштеи совхозаштеи юкъе мишта лел а хьежа, ССКП обкома бюроси НГIАССР Министрий Советои **соцам бу:**

1. Укх шера 25 июле шера йола ялаташ кийчдара план 104 процент кхоачашъяьчеи дIадахача пхе дийнахьа паччахьалкхенна дукхагIа ялат дIаденначеи Ачхой-Мартановски района (ССКП райкома секретарь н. Крутов П. М., райисполкома председатель н. Бурмистров П. П., «Лермонтовски» совхоза директор н. Тарамов А. Г.) ССКП обкомеи НГIАССР Министрий Советеи карара-кара тела ЦIе байракх а ахчанца совгIат а хьожаде.

2. Ялаташ чуэцаши кийчдеши Курчалоевски, Грозненски, Наурски, Надтеречни районаша даь дика балхаш белгалдаха.

Сега чола иттаза бидкъагIа бола электропровод

Московски область. Подольски «Микропроводы» заводе дукха ха йоаццаш, массехк технически гIулакха эшаш болча кизгаь изоляци йола микропровод хьабара керда технологи йолаяьй.

Массехк шу хьалха дукха микропровод хьаяра производство йиллар фаьлгаца дувца хIана санна дар. Хьалха из барна металлически тей иттаза юхаде деза шхулар. Кердача технологех лакхарча частотан тока новкъостленца провод цу сахьате хьабу безача боарамах — диаметре йиъ микрон йолаш (сега чола иттаза гаргга диткъагIа). Цу провода километр цхьан граммал кIезигагIа дозал долаш ба.

Завода коллективо оттаяьча кердача технологес, мехка миллионаш сомаш кходергда шера.

Укх сурта тIа: Кизга изоляци йола микропровод хьабу высокочастотны агрегаташ.

Сурт: Э. Евзерихина.
Фотохроника ТАСС.

Цар дIахецац хьалхара моттигаш

Орден лелаеча Грозненски нефтеперерабатывающи завода технологашта юкъе социалистически яхь шерлуш латт. Цехашкарча а установкашкарча а нефтепереработчикаша оттадир профсоюза XIII-ча съезда шоай къахьегама совгIат кийчде, аьнна. Шоай дош кхоачашдаьд цар.

Завода шоллагIа цех. балха хьалха латта цех я. Мехкдаьттан сийрда продукташ яхара план хIара бетта тIехкхоачашъяьй цар. Укх шера дуккхаза дIа-юха тела цIе байракх тийнний царна. Дика болх бу цу коллективо укх июль бетта а. Мехкдаьттан сийрда продукташ яхара бетта йола план 22-ча июле кхоачашйир цар. Планал совгIа 5595 тонн доагам даьккхар.

Хьалха латташ я нов. Зерининовс кулгал деш йола 9-гIа установка. Июль бетта 22 дийнахьа мехкдаьттан сийрда продукташ яхара план 114 процент кхоачашъяьй цу цехо, планал совгIа ши эшелон совгIа доагам а деннад. Планал совгIа 1500 тоннага кхаччалца доагам даьккхад № 10, 15, 12, йолча установкаша а.

Цехе дика болх беш я операторий Моисеева, Иваникова, Колчушкиной, Герина, Максимова, кхыбарий сменаш. Царна дика новкъостал деш ба помошникаш-Чирва, Смирнов, Погосов, Новоятлов.

Доккха хьокхамаш даьхад 4-ча цехо а. Социалистически яхь лаьцарашцара хьалхара моттиг яьккхай цар. Массехк бутт ба н. Абасалиевс кулгал деш йола установка балха хьалха латта. Из бахьан долаш завода дIа-юха тела ЦIе байракх еннай царна. Цу установкан коллективо балха 22 дийнахьа планал совгIа 1293 тонн мехкдаьттан сийрда продукташ яьхай.

ГЛУХОВ Н.

Сунженски мехкдаьттахой къахьегама котало

«Сунженефтан» промысловикаша совнархоза промышленни предприятей коллективашта юкъе эггара хьалха ханал хьалхагIа кхоачашйир ийс бетта йола мехкдаьттеи цунца гази яккхара план. Октябра чотах яьхай хьалхара эзараш тоннаш коачача доагамеи итташ эзараш кубометраш гази.

Укх шера январь бетта доаккхаш хинначунца деннеи бийсаннеи юкъера лоархIаш нийсдича мехкдаьтта шоззанел дукхагIа доаккх, газ — цкъаи ахаззеи. Къахьегама овсарленна йола задани ах шера 48,3 процент совъяьннай. Мехкдаьттеи гази даккхарга дIабода мах лохбар бахьан долаш 306 эзар сом кходаьд.

— Уж дерригаш а кIалхара кIеж хьалъеттара чотах даьха а ца Iеш, дика пайда луш дола геолого-технически гIулакхаш дара чотах а даьхад,— аьлар тха корреспондентага промысле старши инженер волча нов. Коршаковс.— Тха инженерий хьалхаленца июле кхаь скважине кислотаца кийчъяьй забояш. Скважинех цаI, № 24 яр, хига яьннай. Ший гIулакх даьд кислотас: цIенача мехкдаьттаца кIеж етт хIанз скважина чура. Вокх шин скважино а цу гайппара дукхагIа лу мехкдаьтта. Деррига а хьавIашагIтехча кислотаца обработка яьча кхаь скважина чура кхы тIа совнагIа 80 тонн мехкдаьтта доаккх оаха деннеи бийсаннеи.

ТIагIертта къахьег шоайла яхье яьннача мастерий Минеев Борисеи Еремеев Павелеи бригадашцарча оператораша. Шоайла вIаши гаьна йоллашехьа а хадданза мехкдаьттага кIеж еттийт цар скважинаш чура. Бакъда, мехкдаьтта дуккха а дукхагIа доаккхалургдар, нагахьа санна бурув деттараша бурув тохара балхаш сихагIа доре. Ялх бетта цар йистеяьккхараш 6 скважина мара яц, планах 13 яккха езача метта.

КАЛМЫЦКИ АВТОНОМНИ ОБЛАСТАХ КАЛМЫЦКИ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Калмыцки автономни областерча къахьегамхошта ловр кхоачаш а деш, къамаш паргIатта дегIаахара принципашка а СССР Конституцен 14 статьяцарча «е» пунктага а хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

1. 1958 шера 26 июлерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указо Калмыцки автономни областах Калмыцки Автономни Советски Социалистически Республика а яь, из хувцар чIоагIде.

2. Ер Указ чIоагIдарна СССР Лакхехьарча Совета тIадахьа.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
К. ВОРОШИЛОВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1958 ш. 29 июль.

Бригада—миллионер

Барттайна къахьегаш ба XIX партсъезда цIерах йолча колхозера колхозникаш. Дийи бийсеи ца къовсаш сихбенна ялаташ чуэцаш боахк уж, царца цхьана доал де а чуэца а дезаш да бьаца дaараш.

Колхоза правлени дика хьожаш, гIодеш я бьаца дaараш хьалкхерга.

Гаьнна цIи хеза йовзаш я фу доаккха бьаца дaараш леладеш йола 1-гIа бригада. Цу бригадана керте латт йоккха опыт йолаш вола колхозник Варновский Владимир Иванович, из цу колхозе болх беш вола 28 шу да. Цу бригадана колхозо къоастадаьд эггара дикагIча лаьттах 132 гектар. Цига кхедеш 15-нега кхоачаш тайп-тайпара фуна бьаца дaараш да.

Бригадаца хадданза болх беш 64 саг ва. Царех 4 звено яьй. Цар доал деш я: 25 гектар нарсаш, 18 гектар помидораш, 30 гектар хохий, и. кх. дI.

1957 шера бригада баьча балхах 1 миллиони 117 эзари сом пайда баьлар колхоза. Укх шера колхоза 1,5 миллион сом пайда бе аьнна социалистически декхараш тIаийцад цо.

Цхьан гектара тIара хохаш кхебара план 90 центнер йолча цар йоакх 185 центнер, помидораш кхеера план 125 центнер йолча — 200 центнер. Иштта дика хьийкъад цар бьаца дaараш а. Цунах гуш да цар тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашдерг хилар. Укх деношка ялат чуэцилга сихденнача хана бригадо собрани а яь вIашагIделлад кIа чуэцаш йолча бригадашта новкъостала хIара денна 20 саг ахийта, аьнна..

Ерригсоюзни Юртбоахама выставке вахийта харжав дика болх барца белгалваьнна бригадир В. Варнавский; звеньевойш А. Реутоваи, Е. Цыбулинаи, колхозник Полесеникови. Цар кандидатураш Москве чIоагIъяьй. Е. Цыбулина хIанз шозлагIа йода Москве юртбоахаман выставке. ХIанз бригада сихъенна паччахьалкхенга бьаца дaараш дохкаш я.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

Барттайна коллектив

Ялат ший ханнахьа чуэцара чIоагIа новкъа хиннад дукха дилха догIа. Цудухьа, малх болаш, хоза денача денах цхьаккха сахьат ца доадеш болх беш я «Назрановски» совхоза Яндарерча отделене цIи хеза йола Хамхоев Юсупа комсомольско-кагирхой комбайнови агрегата коллектив.

Дика коллектив вIашагIъеллай Юсупа ший комбайна тIа. Комбайна беча балхага дика хьож штурвальни вола Хамхоев Ваха.

Юсупа комбайно ялат чуийцача кхашка цхьаккха ка алийсац.

ЧIоагIа хьожаш хул Юсап а, цун новкъостий — трактористаш Хамхов Махьмади Табои, къона копнильщикаш — Хамхоев Микаили Котиев Берсеи механизмаша беча балхага. ХIара Iуйрина кхашка болх бе болабалехьа комбайна а тракторий а оатхалашка, механизмашка хьаже чакхбовл уж. Цудухьа, цхьаккха аварий йоацаш болх бу агрегато.

Оаха хьттар Юсапага:

— Мел ялат хьакхаьд оаш дерригa а, хIара гектара тIара мел ялат оард оаш?—аьнна.

— Таханара ди хьатIакхаччалда 150 гектар ялат хьакхад оаха, — аьлар Хамхоевс. — ДогIа делхаш денош хиннадецаре дукхагIа хьакха йиш хургъяр тхога. Юккъера лаьрхIача гектара тIара оаха доаккха ялат 20—22 центнер хул. ХIанз, дика денош эттача хана 25—28 гектарал кIезигагIа доацаш ялат чуэца хьожаргда тхо. Кхаьча даьннад кIа, сихха чу ца ийцача докъа а луш Iолегаргда из. ХIара сахьат деза да хIанз. Коллективаца дийцад аз, из гIулакх, уж берригаш а аз яхачоа раьза ба. Тхо сихха чуэцаргдолаш да ялат.

ГЛАЗОВ А.

ВIаши новкъостал ду

Сайрийна доахан детта тоъала хайисаяле а дояркаш кийчо еш ба. Ведараш цIена йий, дIайха хий дий хьожаш, бидонаш хьатIакхухьаш ба.

Дуккха а хIамаш да болх дика ховш йолча Урус-Мартановски района Красноармейски совхоза дояркас Магомадова Халипата де дезаш. Цо мел дер ала хIама доацаш дика ду. Цхьабакъда ший балха йоакхо яь Iац из. Ферме дуккха а къона дояркаш ба, царна новкъостал де, хьехар дала, тIахьожам лоаттабе беза. Халипата из дика хов, цо массазза а новкъостал ду царна.

— Каст-каста, — йоах къонача дояркаша, — оахош даьчунга хьажача дерригa ца даьлга холуш хул, цхьабакъда ца деш дитар малагIа да хац. ТIаккха новкъостал ду Халипата. Хьехам баларал совгIа ше балха хьокхамаш гойт цо. ЦIаккха а хиннадац доладаь гIулакх Магомадовас дIачакх ца доаккхаш. Массазза а кхы а тIех болх бе гIерташ, балха тэламаш тIех даха гIерташ хул из. 13 шера йоккха опыт Iомаяьй цо.

Шура юхе ца юташ ерригa Iояккха еза, цудухьа шимара 2—3 массаж е еза, доаханна ханнахьа доакъар дилла, хий моладаь хила деза.

Шоай балха юкъе Iилманна карагIдаьннараш, дикагIа йола опыт яхьарца производственни хьокхамаш лакхлуш латт ферме. ТIехьарча бетташка 10-нел совгIа килограмм шурий йоакх укхаза хIара Iаттагара дийнахьа. Нагахьа санна 3 июле дийнахьа-бус 1612 килограмм яьккхача 10 июле 1700 килограмм яьккхар.

Доаркаша, доахан леладераша хьинаре дакъалоац хьайбай продукташ дукхагIа яхара лелаеча социалистически яхьа юкъе. Яхь лелаеш хьалкхув дика производственникаш. Бецуева Саи балха опыт кIезига йолаш, къона болхло яр дукха ха йоацаш. ХIанз цо хIара Iаттагара 10—12 килограмм шурий йоакх. Цо дош деннад шура йоаккхилга цаI ах совгIа даккха аьнна. ГIулакхаша хьахьокх из дош кхоачаш хургдолга. 13 июле цунгарча 12 Iаттагара 180 литр шура яьккхар цо.

Иштта къахьегаш я цун доттагIа Садаева Сацит а.

Ферман коллектив тешшаме дIайодаш я шоаш шу долалуш тIехьабусаш хилар эша а деш.

Уж балхаш вIашагIдехкаш хьалхле лелаеш я Красноармейски совхоза 9-ча отделенен первични парторганизаци. Цо кIаьд ца луш хьалкхеву хIара болхло, царна хьалхашка керда декхараш увттаду, уж кхоачашдарна практически новкъостал ду.

С. ЛОРСАНОВ.

Болх дика тоабаь лелабу участок

Сунженски районе Краснооктябрьски яхача юрта я масса тайпара сомий ги кийчдеш йола участок. Цу участке къахьегаш ва 40 гаргга болхло. Участкан берригача къахьегамхоша 1958 шу долалуш шоашта хьалхишка оттадир декхар, дIадахача шера шоай участко паччахьалкхенна даь зе юхаметтаоттаде аьнна. Из декхар кхоачашдарна шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба укх шера участкера болхлой. Валовой продукци арахецаш участко 4 бетта йоагIа план кхоачашъяьй 204 процент. ХIанз дерригa ги дIаоттаде деза пункташ кийчъяь я цига.

Участкера болх дика лелабарах белгалбаьнна къахьегаш ба н.н. Дагурбеков Махьмад, Арапиев Бахьаудин, Стрельников Константин. Цар хIара бетта 150—200 процент кхоачашъю шоай нормаш.

ХIанз участкерча къахьегамхоша шоай декхар лоархI цIенагIеи, дикагIеи дола тайп-тайпара сомий ги боахама питомникаштеи участкаштеи дукхагIа лулга.

ДЕРБИЧЕВ Баматгири,
участкан начальник.

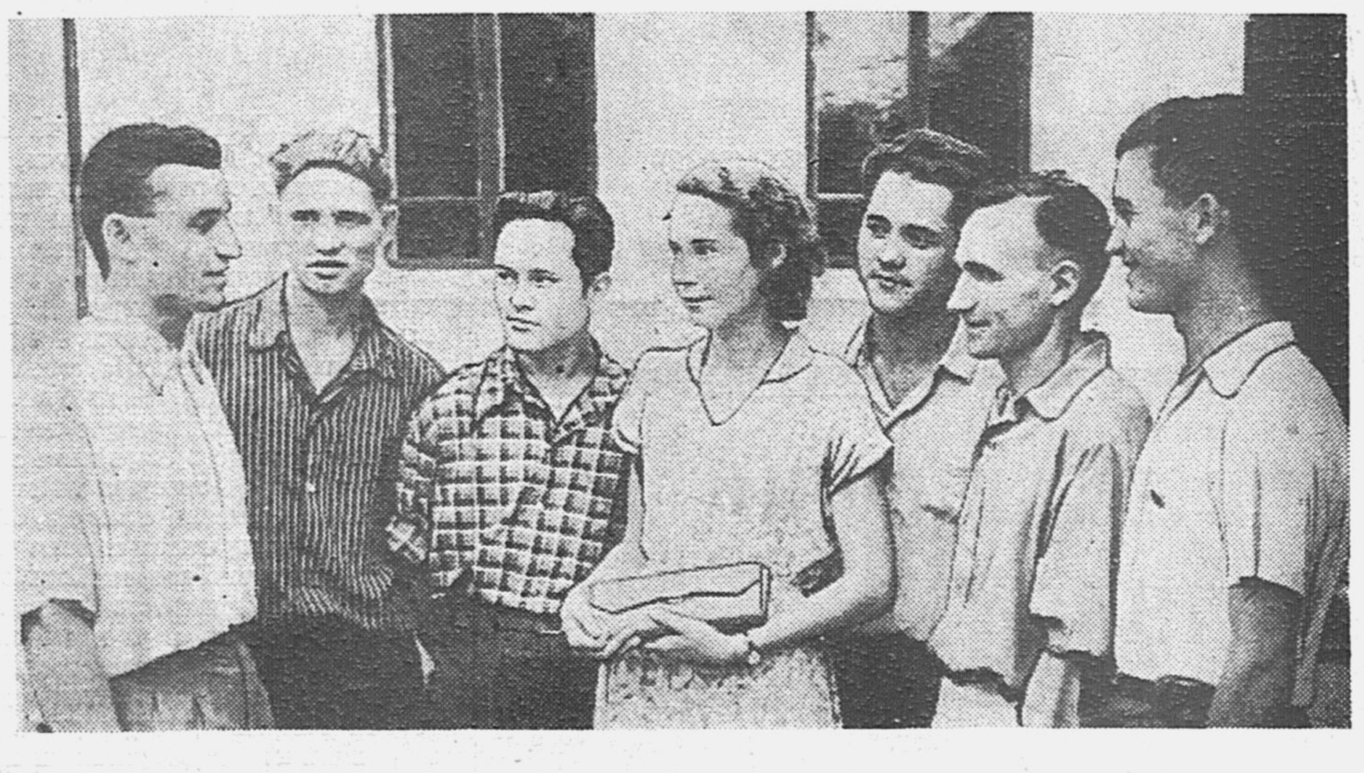

Казахски ССР. Мехкашта юкъерча геофизически шера программах Заилийски Ала-Тау яхача лоамашка Туюк-Су яхача ледникашка (лоамашкарча шаш тIа) зем боаккхаш я Казахски ССР-а Iилмай Академен гляциологически экспедици. Дукха ха йоацаш, цу лоам тIа яьннай Германски Демократически Республикан Iиламхой группа. Гидрологически а, метеорологически а, геофизически а масса тайпара земаш доахаргда цо цига.

Сурта тIа: Туюк-СУ-2 яхача станцера лаборант Р. Кулавока а (ура латт), доктор Гюнтер Скайб а метеорологически зем боаккхаш ба.

В. Позненкон сурт.
ТАСС.
фотохроника.

Ялат чуэца казахстане бахаб

«Красный молот» яхача завода къонача болхлошеи гIулакхерча нахеи ахханза даьдача лаьтташка дика ялат кхедаьча къахьегамхошта новкъостал де лаьрхIад.

Ленински комсомоло даь кхайкарал хьаллаьцача комсомольски комитетага 40 заявлени елар къоначa болхлошеи гIулакхерча нахеи.

Шоай заявленешка партенеи комсомолаи тешшаме дош делар цар, ахханза даьдача лаьтташкарча къахьегамхошта ший ханнахьеи ца дойташи ялат чуэцара шоай берригa низ тIабахийта новкъостал дергда, аьнна.

Комсомола комитето дикагIа болчарех 15 саг хержар. Къасташ завода коллективага аьлар цар: тхойха шун бола тешам боабергбац оаха.

Сурта тIа: Казахстане бахача новкъостий группа. (аьрдехьара аьттехьа): Любовь Амаш, Пруцкий Владимир, Зеленов Валерий, Сильченко Нина, Верминский Анатолий, Деликов Василий, Проценко Виктор.

МАЙОРОВ И.

Кобиашвили А. сурт.

Котбаьннараштa—ЦIе байракх

Укх деношка Надтеречни райкома хьалхашкарча майдан тIа гулбелар районера юрта боахама къахьегамхой. Царна юкъе бар дикагIа бола механизатораш, хьайбаш леладераш, кхашка болх бу болхлой.

Цу дийнахьа Нохч-ГIалгIай обкомеи НГIАССР Министрий Советеи дIа-юха тела ЦIе байракхаш елар: ялат чуэцара болх дика вIашагIболларахи, паччахьалкхенна ялат дIадалара план ханал хьалха кхоачашъярахи—ерригача района, доахангара дукхагIа шура яккхарна республикерча совхозели колхозели хьалха яьннача «Надтеречни» совхоза.

Уж ЦIе байракхаш яларна хетаяь йола митинг хьайийлар ССКП Надтеречни райкома секретаро нов. П. П. Конавалос. Юрта боахама балхаш деш района къахьегамхоша даьха толамаш даькъал а дийцар, кхы дIахо йодача хана районерча къахьегамхоша кхоачаш де деза декхараш а дийцар цо.

Цул тIехьагIа къамаьл дир ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Сагаевс. Цо обкомеи НГIАССР Министрий Советеи цIерах дIа-юха тела ЦIе байракхаш елар ССКП райкома секретарага нов. П. П. Конаваловгеи (района къахьегамхоша ялат чуэцаш даьха толамаш белгалдеш) «Надтеречни» совхоза директорга нов. Завадингеи (совхоза шурий товарни фермай коллективаша укх шера доахангара дукхагIа шура яккхар белгалдеш).

Гулбеннача къахьегамхоша чIоагIа тIоараш а тохаш тIаийцар, нов. Сагаевс совгIат а луш шоашка баьккха кхаъ.

Цул тIехьагIа къамаьл дир «Гвардейски» совхоза директора нов. Гончаровс. Цо аьлар: Тахан вай районерча къахьегамхой деза ди да. Бакъда, вай совхозий коллективашта хьалхашка кхы керда декхараш отт тахан денз дIа: воашка кхаьча хьалхле дIа ца хеца, хьа тIа доагIача шера ялат дика хьувкъадар, хьайбаш дикача кхоачамца Iангара даха кийчо яр.

ДIахо къамаьл даьча ВЛКСМ Надтеречни райкома секретара нов. Бердукаевс аьлар: Тахан, района къахьегамхошца цхьана дог гIоздаьнна, царца цхьана къахьегама коталонаш яьха ба районера комсомольцаши кагирхойи. Масала, «Надтеречни» совхозерча н.н. Цумаевси Дажикаевси «Гвардейски» совхозерча н.н. Идрисовси Тазбиевси кхыбарашеи кулгалдеча комсомольско-кагирхой агрегаташа хIара дийнахьа йола нормаш 150 процент кхоачаш а еш ялат чуийцад укх шера. «Надтеречни» совхоза къонача дояркаша Юсуповас, Куркаевас, Абубакаровас, кхыбараша къахьегама дика хьокхамаш гойт шоашкара.

Цул тIехьагIа къамаьлаш даьча «Надтеречни» совхоза 3-ча отделенен управляющес нов. С. У. Багаевс, комбайнера В. Актулаевс, 2-ча отделенен № 2 йолча шурий-товарни ферман дояркас Б. Юсуповас, Гвардейски совхоза комбайнера Эдельбиевс кхыбараша дийцар шоаш балха тIа даьха толамаши, дIахо йодача хана шоаш кхоачашде лаьрхIа декхараши.

Нохч-ГIалгIай обкома а НГIАССР Министрий Совето а шоашта деннача совгIата жоп луш митинге хиннача района къахьегамхоша соцам бир: Даьхенна укх шера цхьа миллион пунт ялат дала, аьнна.

Х. ЗГИЕВ.

Ишта хила веза комсомолец

Цхьа шу мара дац комсомолец Аюбов Амаш тха коллективе балха вена. Грозне хьавалехь Казахстане трактористал болх беш хиннав из. ЧIоагIа сий деш хиннад цун болх дика барах цигарча колхозникаша. Грозне ше хьакхаьча дукха ха ялалехьа, «Красни молот» яхача завода стальцехе балха вера из. Болх чIоагIа хала болашехьа а, Амаш хьалхарча дийнахьа денз волавелар дика къахьега. Болхлошта юкъе ше къамаьл деча хана мастера нов. Зибровс аьлар, дика говза болхло хургва цу зIамигача сагах аьнна, хIана аьлча болх хала хиларах дикеи, цIенеи бу цо.

Болх дика барал совгIа дика общественник а ва Амаш. Шийна комсомола комитето тIабилла болх ший ханнахьа чакхбоакх цо. Балхах ше мукъа волча хана деша а уххаш шоферий курс яьккхай цо дукха ха йоацаш. ХIанз формовщикал Iомалуш ва из ше балха мукъа волча хана.

Цехе болх дика барахи, общественни балха дакъа дика лацарахи Нохч-ГIалгIай комсомола обкомо сийлен грамота еннай цунна укх шера.

Комсомола центральни комитето берригача комсомольцашка а кагирхошка а ахханза ихкача бей лаьтташка хьийкъа ялат чуэцача новкъостал де аьнна кхайкарал даь шийна хьахезача, эггара хьалха заявлени а яхьаш комсомола комитете вера из. Комсомола комитето цига вахийта аьнна соцам бича чIоагIа гIадваха хилар Амаш. 25-ча июле Казахстане бахача кагирхошца вахав из.

«Красни молот» завода комсомола комитет масса хана тешаш я Аюбов Амаша цига а дика къахьегарца ший цIи хозийтарг хиларах.

В. ВЛАСЕНКО,
«Красни молот» яхача завода комсомола комитета секретарь.

Йоачаша дужадаь ялат хьокхаш

ТIеххьарча хана хиннача чIоагIача йоачаша дукха ялат Iодужадьдар Шаьла районе. «Джалка» яхача совхоза пхелагIча отделенен кхашка 40 гектар мукх Iобижаьбар. Мангалашца, марсашца ара а баьнна из мукх пхи ди далалехь хьекхаь Iобиллар совхоза болхлоша. 50 саг араваьлар цу балха. Белгалдаьнна дика къахьегаш хилар цига ялат хьокхача хана С. Исрапилов, Н. Умаева, К. Ибрагимова, иштта кхыбараш а.

Электростанцей Министерствон Центроэнергомонтажен Московски котельно - механически заводе «С-80» яхача трактора тIа пхи тонн кхухьа «ТКТ-52» яха кранаш хьае йолаяьй. «ТКТ-52» яха кран гIишлоний, монтажни, хIамаш тIа йоттара-йоассаяра балхаш де а тягача меттел хила а дIа-юха лела пастоянни ток йола, 25 киловатт низ бола электростанци хила а йиш йолаш да. Высоковольтни электропередачан лине тIара мачташ а увттаю цунца.

Сурта тIа: «ТКТ-52» яха пхи тонн кхухьа кран.

В. Гаганова сурт.
ТАСС фотохроника.

Юртарча библиотеке

Дукха нах хул Наьсарен районерча Кантышеверча библиотеке. Уж ух деша книжкаш дахьа, керда журналаш, газеташ деша. Библиотеке дIаяз а бенна, хадданза книжкаш дешаш 700 гаргга саг ва цига. Царца ба дукха книжкаш дешарца белгалбаьнна книжкаш дешараш Дзаурова Марем, Дударова Раиса, Кодзоева Жанна, Дзаурова Роза, йоккхасагпенсионерка Кодзоева Лиза иштта кхы кхалнах а маIанах а.

Дукха да библиотеке художественнии, политическии, специальнии литература — ерригa библиотекан фонд 20 эзар совгIа экземпляр лоархIам болаш я. ХIанз библиотекан заведующи волча Мурзабеков Махьмада инициативах вIашагIъелла кхашкарча бригадашка дIа-юха уха 7 библиотечка а я цига.

Бакъда, библиотекан болхлой а книжкаш дешараш а раьза бац из дика библиотека чуйола цIенош готта а чIоагIа тишденна а хиларах, хIаьта дог доахаш а ба уж укх шера библиотекана керда цIенош дарга.

У. ДУДАРОВ.

Тоалуш латт районера культуран болх

Ачхой-Мартановски района къахьегамхошта юкъера культуран болх белгалбоалаш тоаденнаб укх тIеххьарча хана. ХIанз района дукхагIа йолча юрташка эша ремонт яь дика клубаш, библиотекаш я. Кхаь юрта укх шера комсомольцаша а кагирхоша а шоай низаца хьалъяьи кхо кинобудка а кхы эшаш йола ремонт а яьи цар клубашка. Районе вIашагIъелла 12 художественни кружок я, 250 саго дакъа а лоацаш. Белгалдаккха мегаргдолаш дика тоаденнад кино хьокхар а. ХIанз районерча къахьегамхой йиш я ханнахьа кино баха. Цул совгIа культуран цIагIа каст-каста дикагIа халха воалар, илли оалар, дешар малагIа ва хьожаш конкурсаш хул. Ленински комсомола 40 шу далара сийна культуран цIагIа дукха ха йоацаш кинофестиваль хиннай.

ХIанз районе ялат чуэца доладелча денз культпросветучреждений берригa болх кхашка беш ба. Цу учреждений болхлоша лозунгашца, плакаташца дика тоаьяй хьатташ, кхашкара станаш. Ший ханнахьа араюлийт цар дикагIа бола болхлой бувцаш йола къахьегама листовкаш. Ди дIадахийтац цар болхлошта юкъе керда газет, журнал ца дешаш е лекци ца ешаш. Районерча юртбоахама къахьегамхошта юкъе тIехьарча бетташка йийшай 56 лекци а доклад а. Районерча парка а культуран цIенна а гонахьа кагирхоша дIаегIай 500 совгIа га а зизаш а.

Района культпросветучреждений берригача болхлоша хIанз шоай эггара хьалхара декхар лоархI, ялат чуэцаш дакъалоацаш къахьегамхошта юкъера культуран болх дикагIа лелабар а масса районерча клубай, библиотекай Iана кхоачам дикагIа белга а.

В. БОГАТЫРЕВ.

Ялат чуэцаш хьалхле лелаю отделени

Шалински района «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделене ялат чуэцаш 5 комбайн я. Берригача механизатороашта юкъе социалистически яхь шерра йоаржаяь лелаярах районе эггара хьалха гурахьа дIабийна берригa мукх чуийца баьлар уж. ХIанз кIа а чуийца йистебала боахк. Отделенен комбайнерашта юкъе масса хана хьалхле лелаеш хьабоагIа н.н. Кадацски Ивани, Абуезитов Мусеи. Отделене чуийцача 635 гектар ка болча ялатах цу шинне 400 гектарата кхоачаш ялат чуийцад, 5 эзар центнер совгIа ялат а доаккхаш.

М. ТКАЧЕНКО.

Юрта активо гIо а деш

Коммунистически партеси Советски правительствоси массаза а Iалаьмате чIоагIа йоакхо яьй къахьегамхой советий лоархIам лакхбарна, цар сий айдарна. Социалистически экономика, юрта боахам кхы а лакхагIа айбарна, къахьегамхой хьашташ Iалащдарна доккхий декхараш латт юрта советашта хьалхашка.

Юрта советий болх хьокхаме дика лелабе йиш яц юрта общественносто, активо дакъалоацаш ца хилча. Из кхета а даь тха совета исполкомо ший болх дIаболабир юрта активаца дага а яьнна, де дезача балхий план оттаярца.

Юртарча къахьегамхой собранешка дувца а увттадеш оаха къестаду, дешар ца хар дIадаккхара, колхоза балха юкъе хьинаре дакъалацара, юртара наькъаш тоадара, юрта харцахьа лелаш болча нахаца къовсам лоаттабара иштта кхыдола дешаш. Уж дешаш къестадеш дакъалоац ерригача общественносто. Масала, юрта къахьегамхой низашца тоабаьб кхоъ хьаст, хьадаьд ши тIий, колхоза складагара денз райцентре кхаччалца 2 километр гредерни никъ биллаб. Уж балхаш деш чIоагIа новкъостал дир боккхийча наха Евлоев Бейсолтас, Бабхоев Дауда, Мякиев Абукара.

Цхьа ха яр юрта кагий нах харцахьа лелаш, хулиганал леладеш. Юрта активо вIашагI а кхийтта соцам бир кагийча наха юкъе кхетама болх айбе, хулиганал дIадаккха, цу балхо кастта хьахайтар из чIоагIа пайдане долга. ЗIамига саг Шавлиев Махьмад къаракъаш а мелаш харцахьа лелаш вар, иштта харцахьа лелаш вар Костоев Махьмада Макшарип, кхетама болх баьчул тIехьагIа уж новкъостий тоабелар, хIанз шоай болх а беш дика лелаш ба.

Оаха боккха теркам тIаухийт наха медицински гIулакх дарна. Бетта-бетта лораш хIара цIагIа шозза хул наьха унахцIенонга хьожаш, цул совгIа медицински лекцеш еш. Цудухьа цамогар лоархIам боллаш лохденнад.

Юрта совета исполкомо ший заседанеш тIа дувц Ленина цIерахча колхозера балхаш мишта лел, уж тоадарна де дезараш белгалдоах.

Укх деношка Первомайси райисполкомо ший заседане къоастадир района юрта советашта юкъера социалистически яхь мишта лел. Цу яхье котало яьккхар тха юрта совето. Хьалхле тха юрта совето яккхаро тхона кхы а доккхагIа декхараш тIадожаду.

Юрта совета болх тоабарна, къахьегамхой хьашташ Iалащдарна, юрта общественностан новкъосталца, де мел дезар дергда оаха.

I. НАКОСТОЕВ,
Первомайски юрта совета председатель.

Депутат балха тIа

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат йола Тельхигова Зина «Лермонтовски» совхоза 4-ча отделенен шурий-товарни ферме лакхера доярка я. Ферман болх дика вIашагIболларца доккхий толамаш даьхад цу къоначa коллективо. Цу балха дикка новкъостал даьд депутата.

Ший болх дукха безаш йола нов. Тельхигова ше даьхача хьокхамех дог ца Iабаш, Даьхенна дукхагIа пайда бала гIерташ я. Цхьаккха ди дIадодац ший болх баь яьлча наха болх беча моттиге шиннахьа кхаьннахьа из ца йодаш. Цига беседаш ю цо, цар беча балхах лаьца хаттараш ду, цар хьахаьттачоа жоп лу.

Цхьан дийнахьа хьатта а ена ялат цIендеш боахкача къахьегамхошца беседа еш яр Тельхигова. Цо беседаца бийцар Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Хьалхарча сессес (шоллагIча созыва), вай республика мамогга сихагIа юхаметтаоттаярах баь соцам. Цул совгIа, сихагIа ялат чуэцарна Ставропольцаша даьча кхайкарала дикача балхаца жоп лургда вай, аьлар цо.

Отделенен болхлоша цо даь къамаьл раьза болаш къоабал а дир, хIаьта, мичча тайпара денош хуле а махулла сихагIа ялат чуэца, аьнна дош а делар.

Из шоашта сов дукха езарах наха, Валерик яхача юрта а отделене а кхалнаьха Совета председатель хержай Зина.

Иштта ше дика болх беш а кхыбараш болх бе а Iомабеш я республикан Лакхехьарча Совета депутат Тельхигова Зина.

МАЛЬСАГОВ Амхат.

Коллективо дика болх бу

«Надтеречни» совхоза йоккхагIа ярех я № 3 йола, Мекен-Юртовски отделени. Хьайбашта доакъарийна лаьрхIа дIайийна культураши огородаши йоацаш 3350 гектар гаргга ка бола ялат кхедаьд цу отделенен коллективо.

Планах хIара гектара тIара 12 центнер ялат дала дезаш яр совхоз. Совхоза а отделенен а коллективаша хIара гектара тIара 13 центнер ялат даккха декхар тIаийцар. Из декхар сийленца тIеххкхоачашдаьд коллективо. ХIара гектара тIара 15—16 центнер ялат доаккх цар.

— Ялат чуэца долалуча хана юкъе хинна кхоачамбоацараш дIа а доахаш, ялат ца дойташи ший ханнахьеи чуэцара берригa низ тIабихьаб оаха, — йоах отделенен управляющес нов. Багаев Сайд-Iусмана.

Сайд-Iусмана дешашта тешал ду укх хьокхамаша: хIанзлехьа шиъ-ах эзар гектар ялат чуийцаь а, планах 1766 тонн ялат паччахьалкхенна дIадала дезача 2 эзареи 600 тонн совгIа ялат дIаденна а яьннай отделенен коллектив.

Ялат чуэцарна яьржача социалистически яхье юххьанца денз хьалха латташ хьайоагIа комбайнер Актулаев Ваха, штурвальни Шахгиреев Iийса, трактористаш Тутаев Сатум, Тутаев Рамазан, соломокопнильщикаш Висханов Махьмад вола ерригат. 4 бIаь гектар гаргга ялат чуйцаь баьннаб уж хIанзлехьа. Царна тIеххьа я комбайнера Актулаев Iумарас кулгалду агрегат.

Дика болх бу хьатта ялат цIендеш машинашта тIадотташ болча Нагиева Кхокхас, Тукаева Шурас, Шабуева Марема, зернопогрузчика мотористаша Исаев Вахас, Арсаханов Iайндас, кхыбараша. Иштта дика къахьегаш ва, йол хьокхаш вола тракторист Магамадов Лукъман. ХIара дийнахьа йол хьокхачара норма 130 процент кхоачашъю цо. ХIанзлехьа 320 гектара тIара йол хьакхаь ваьннав из.

Балха масса йолча звеношта юкъе айхха бувзам лоаттабеш, царна юкъе социалистически яхь лелаеш дика вIашагIбеллаб ший бригадан болх бригадиро Дзакаев ТIахIира.

— Укх денношка ялат чуийцаь даргда тхо, бакъда, цунах кхоачамбаь Iергдолаш-м дац тхо, — йоах нов. Дзакаевс. — Дукха да тхона хьалхашка латта декхараш: доакъар Iалащдар, гурахьа дIадувча ялатийнеи зябаи лаьтта ахар, ялат дIадер, иштта кхы дуккха дараш. Шеко яц уж декхараш тха коллективо кхоачашдерхилара.

Ерригача отделенен коллектив «Даьхенна цхьа миллион пунт ялат дала», аьнна районерча къахьегамхоша шоашта хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдарна дийи бийсеи къовсаш къахьегаш я.

Сталински область. Макеевкерча Ясиновски коксохимически заводе химически производствон комплексни сооружени а йолаш дунен тIа йоккхагIа йола кердача конструкцен коксовой батарей болх бе йолаяьй. ХIаранена 3-кубометр чу хошаш йола 77 пишк я цун. Уж пишкаш СССР-е а доазол дехьа а дунен тIа йоккхагIа йолчарел цаIи-ахи йоаккхагIа я. Кердача коксови батарейш тIа болх беча болхлой къахьегама овсарал 42 процент лакхара хургья.

Сурта тIа: Ясиновски коксохимически заводера коксовой батарей.

С. Гендельмана сурт.
ТАСС.
фотохроника.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГIУВ

ДЖ. ЯНДИЕВ.

Са дог гIоздаькха...

Тахан са дог гIоздаькха
Сийрда — яькха са уйла,
КIай оалхазар мо гIетта
Духьал йоагIа сона Iуйра.

— ТIехьа ма виса, чехкле кога,
Хьай иллещца лоамаш деко,
Iа дунен тIа ца даьр дац хьа
Йоах сога детталуча дего.
Хьаькъалца доацаш
Iайха леладаьраш

Наькъа тIара дIакховса,
дIадаха,
Никъбоацаш мел дийцараш
Хьайца доацаш тахан
ваха
Йоах сога са гIозъяннача
уйло.
Тахан са дог гIоздаькха,
Сийрдаькха са уйла,
КIай оалхазар мо гIетта
Духьал йоагIа сона Iуйра.

Х. ЭДИЛОВ.

Зиэзагийн курс

(Нохчий меттала)

И зиэзагаш сайна дезар
Дийцан суна кIордор дац.
ХIокху куьрсан хIор а зиэзаг
Телхар болуш безам бац.

Зиэзагийн курс, ахь кховдийна,
Сан иллешна-йоккха ял:
КIезиг хир ду церан сийнна
Ас хIоттийча дешин сал.

Дуьхххьарлера курс схьаоьцуш
Соьга кхаьчна воккхавер —
Хуьлда иллеш кхуллуш соьца —

Церан исбаьхьаллин зер.

И зиэзагаш санна, боьлуш,
Соьга хьаьжна хьан ши бIаьрг
Даим хирриг иштта хьоьжуш,
Яздийр ду ас массо хьарк.

Йоккхаеш хьан бIаьргаш
делар —
Иллин дуьхьа хуьлда и!
Хьуна, хьуна илли дезар... —
Суна совгIат иэшац кхин.

АБУЗАР АЙДАМИРОВ.

Ас хIун де-те?

(Нохчий метта)

Даг чохь цIенна доттагIаллин
Безам хьоьга хиллера
Хийла, хийла гена гIала
Хьо гархьама ихнера.
Амма хIинца цуьнца цхьаьна
ГIуьтту башха кхин безам,
Даго боху массо ханна
Кхечу агIор хьо еза.
Сан бехк бац и, со ца кхета
Ямарт хилла-кх суна дог!
Хьо йиццйина, хIай сан седа,

Баккхалац-кх соьга ког.
Дагахь мадду дIадийцича
ДоттагIалла духур ду,
Ткъа, ца дуьйцуш Iадда Iийча
Безамо со вагор ву.
Дарба ма дац цу цамгарна
Хьоьга цIенна дийцар бен.
Кийра богу хьо езарна
Ас хIун де-те хьомениг?

А. ХАМХОЕВ.

Гагре

Шоашта баьццара дувхар
дийха,
Дуненга хьокха оттадича
санна,
Аьрдехьа латташ лоамаш да.
Тайп-тайпарча зизаша хозъяь
Йидкъача шокарца оалхазар
декаш
Аьттехьа уллаш беш а я.
Цкъаза Iаьржа морхаш яьхке,
Сийна сигле къайла яьккхе
ЦIаьхха чIоагIа догIа тох.
ТIаккха чIоагIа мух а баьле,
Сиглен малхи гуча а доалаш
ТIера морхаш дIа а йолх.
Дуненна доал де эттача санна,
БIарг ма кхоачча латтача
фордо
Унзара, бирса таьлгIеш етт.

Форда лакхача бердашта йисте,
Хаьхой санна, дегIах
нийсъенна,
Михо лестош пальмаш латт.
Цкъа цу хозача мехка вессар
Iалама хозне шийна яйна,
Дуне дайза воагIаргва,
ДIа яха ха дукха хийтта,
Къона шераш керда даьнна
Кертача уйла йоссаргъя.
Шоашта баьццара дувхар
дийха
Дуненга хьокха оттадича
санна,
Ардехьа латташ лоамаш да,
Тайп-тайпарча зизаша хозъяь,
Йидкъача шокарца оалхазар
декаш
Аьттехьа уллаш беш а я.

Темаркъа.

ГIАДЖ-БАЬРИ

Воашта цох зе дувла мара,
Хьехоргвацар вай гIадж-баьри.
Ираз дар из вецаре,
Бала цох ца бувларе.
Бакъда, долаш да из адам,
Шийха беддар наьха безам.
КIо ца вой а из дего,
Цунга кулг Iа дIакхувдо.
Садайннача восс из хьоашал;
Iурра водаш алац баркал
Мотт биллаьчоа, кхаьбачоа,
Шийна ура лаьттачоа.
Киса хул цун даим шуша.
Елхаю цо нана-юша.
Баьри вогIа кхе йиш яц,
Юхь тIа цIел из отташ вац.
Чара мо из шера балам
Балхах удош да из адам.
Цела Iедж из йовзаш вац,
Йовзачох ше вашаш вац.
Къахьегамца ираз доахаш,
Нах ба даггар балхах боахкаш.
Вай спутникаш сигал ух,
Сиглен къайле вайна кхухь.
Завод, колхоз, цIагIе, аре,
Яхьан ала юкъе баьле,
Дунен ганзаш хьаеш йоахк,
Сага тоам бе Iоаеш йоахк
Бакъда, из чам цунна бовзац,
Е из цунга дIа а гIертац.
Из кIувс эца Москве вод,
Сом совдаккха, бохка отт.
Дуош, дувхош кхоаба Даьхе
Хетац цунна цхьанна маьхе.
КIоеш вац из ший дего
Къахьегама морзало
Цудухь, воссе из хьай коа тIа,
Ма хилалахь цунца барта.
Из гIадж-баьри ма кIове,
Эхь ца хеташ эккхаве!

КАПИТОН ЧАХКИЕВ.

Ахкан ди

Товнаш мо
Йоаг беша
ГIамгIай цIе басилгаш,
Боалий цIе гурматаш
Гаьнех чуукх.
Дошо форд хинна
Теркача кIи-ара
ЧIагаргаш,
Фос лехаш,
Хьал сигал ух.

Тха оалха ахкараш
Тха канех санна,
Морхех хьалчакхдиннад
Лоамаш-турпалхой.
Бешлоама гоннахь
Лепаш да цар кортош,
Хет царех
Даьна уллув латта дезалхой.

Наьна наькхахь дизаь
Ага чур бер санна,
Лаьтта
Йийхьденна безаме хьеж,
Детта ха кхаьча
Маша долх доахан,
Дизача шамараша
Лургья шура, техха кIедж.

Колхоза коа сецар
Баьццара «Победа»
Ха тIарча къоаночун
Эккхаеш тар.
ГIадж Iо а гIортаяь
Къоаночо аьлар:
— Тха мел вар кхашка ва,
Новкъост сикиртар.

АХЬМАД ВЕДЗИЖЕВ.

ХIилла

(Басня)

Цхьан саррахь цхьогал далла гIулакх деш дар,
Суждне а ухаш дуIаш деш из дар.
Юхxе а хайна ладувгIаш пхьагал яр,
ДуIа дог кIаьддаь, бIаргех хиш ухаш.

Пхьагала хIилла хац. Из дагахь тийшар,
Цхьогало гIаз даха деш долча дуIайх.
Ший къинех гешт дехаш цо дуIаш дийшар,
ЧIоагIо еш тIехьах лордала къинойх.

Пхьагало чIоагIо йир Iаьса ца хила,
Деча гIулакхца далла тIаерза.
«Со Iаьса хиларна гешт делахь даьла!»
Яхаш из кхайкар дуIанца мерза.

Сецца, Iийданца, гIумагI кара лаьца,
Пхьагал ший ламаза ара яьлча,
Цун бIарг кхийтара боргIал бага лаьца,
ДуIашца къоал хьобде, ше къих елча.

Пхьагал шек яьлар: сенна бет цо корта
Далла, боргIалашта хьарам хилча.
Эший-те иза, уйла йича, гIерта,
ДуIашца къоал хьобде, ше къих елча.

Пхьагала хийтар: Селла Iалам хилча,
Хила дезар цхьогал къина юстар.
Дуненна а ховш да, ший лоIам хилча,
БоргIал цхьогала бе гIорг ца хилар.

Укх дувцара маIан сенах латт аьлча:
ХIанза а хул вайна юкъе нийслуш,
Хьаьнал саг ва аьнна, тешам белча
Шийх, из къоалаш хьобдаре берзош.

ХЬ. ОСМИЕВ.

ЗIамга догамхо

БархI шу даьнна
ЗIамга йиIиг,
Болх мерзабенна,
Яр чуйна догам деш.
Ший болх зийна:
«Дика ду Iа,
Дукхаяхарг», —
Шийга алар цунна эш.

Даьре зигах
Хьаьса таьца
Маха боахаш
Уж цун пIелгаш кадай лел,
Дагалувцаш,
Маьлха сердал,
Наьна безам
Цу ший балха цо дIател.

Дерриг дешаш
КIалтIатеха,
Шийна дахка
Боча дешаш цо хержаьд.
Мишта лехаьд
Цо уж дешаш?
Цо уж диъ дош
Ший яхарцар хьаийцаьд.

Йистеяьнна,
Шийна духьал
Хьал а лаьца,
Ший балхага йиIиг хьеж,
Маьлха зIы мо,
Къега дешаш
БIаргадайна
Из догамхо елакъеж.

Ха дIаяхча,
Яьхча, кхийча
Цо уж дешаш
Кхы а хозагI дахка-м мег,
Дунен дагахь
Даим латта Сийрда дешаш
Цун зига тIа тахан къег.

«Ленин», «Даьхе»,
«Машар», «Ираз»
Дехкад беро —
Дега чIоагIа тоам хиннаб,
Ужаш дохкаш
Хьаьса таьца
Ира маха
Цун бе говза ма лийнаб.

ПЛИЕВ МАХЬМАД.

Комсомола путевках

Кхийнав аьнна денна каьхат
Аз хьаийца са бе доал.
Се кхеваьча нана-Даьхен
Балха мул со баккха воал.
Комсомола кулгалхошта
Дег тIар дар аз дIадийцар,
Цар са дехар, дог
гIоздоаккхаш,
Къоабал деш, цар тIаийцар.
Марша Iайла хьо, са школа,
Шо, са деза хьехархой.

Со путевках комсомола
Вода шоана, нийсархой.

Со путевках вода гаьна,
Даьхен букъ тIа гIишлош е
Дега чIоагIа вахар лайна
Комсомола сий лакхде .

Къона шераш воал, са нана,
Зехьа долаш доа ца де
Кагирхошта уллув ваьнна
Адмий вахар хозагI де...

М. М. ХАШАГУЛЬГОВ.

Моаршал да хьога!

(Маьхкараша турпалхочох даьккха илли)

Сийнача баьцо
Сийндаь е дуне.
Моажача малхо
Къоагадаь дуне,
Е дерригa дуне
Хьо везаш деци,
Моаршал да хьога,
Турпал тха воша!
Хьай дегIо мел-лов
Моаршал да хьога!
Курача дегIо
Сий даькха лела,
Майрача дегIо
Котдаькха лаьча!
Е дерриг дуне
Хьо везаш деци,
Моаршал да хьога.
Турпал тха воша!
Хьай дегIа мел-лов
Моаршал да хьога!
МоастагIчо бодо
Енача раьгIе,
Из бирса вохо
Лета во ваьле,
Вай Даьхен сийле
Iа лийхар еци.
Моаршал да хьога!
Турпал тха воша!
Хьай дегIо мел-лов
Моаршал да хьога!

ВаогIа гуча хьо.
БIарг белабеле.
Лелаш ма-го хьо
Дог гIоз ва даьле.
Делаш тхо деци,
Везаш дукха хьо.
Моаршал да хьога,
Турпал тха воша!
Хьай дегIо мел-лов
Моаршал да хьога!
Лоамашта юкъе
Бешлоам корта мо,
КIанташта юкъе
Белгала ва хьо.
Нохчи-ГIалгIайче
Хьа кхеваьр еци.
Моаршал да хьога,
Турпал тха воша!
Хьай дегIо мел-лов
Моаршал да хьога!
Эздийча дегIа
Юкъ къайле йийхке,
Лепача кийно
Юхь сийрда яьккхе,
Хьо гуча веча
Куц долаш ва хьо.
Моаршал да хьога,
Турпал тха воша!
Хьай дегIа мел-лов
Моаршал да хьога!

М. А. СУЛАЕВ.

Беттаса суьйренца

(Нохчий меттала)

Беттаса суьйренца кхетахь
Хьо дага йоуьйтуш кхета;
Седарчий буьйсенца лепахь
Хьо ца йицъялийта лепа.
Седано ша бедда вогIуш,
Лепарца ша лепош буьйса,
«Йиц ма-елахь!»—соьга бохуш,
Амат хьан сан даг чу туьйсу.
Сийна кхокха нислахь боьдуш
Стиглахула шен ирс лехан,
Хетийца и дагна-м богIуш —
Хьо ца йицъяр соьга деха.
Ловзуш малхехь, бешан
кертахь,

Шовдана хи декаш догIу,
Цо адамийн боцчу маттахь
«Йиц ма-елахь!» — соьга боху.
Лекхчу талло, полло хьоьху,
Буьрса Терко, терсаш
догIуш, —
Массо зезагаша доьху:
Хьо ма йицъяхьара, бохуш!
Ас тIелоцу цара бохург,
Атта реза хуьлуш царна,
ХIунда аьлча: соьга доьхург —
Дагна деззариг хиларна!

(1957)

ЯХЬЬЯ ОСМИЕВ.

Сийрда да вай тахан вахар

Аькхан миссел бокьо йоацаш,
Хала дахар гIалгIай кьам,
Даха-дала моттиг йоацаш,
Готдаьдар-кха лоаман къам,
Цу баьдеча подвала чу,
Сийрда хьожа малх санна,
«Аврора» тата хезар лоам чу,
ДуIан хьалха ди санна.
Ленингара хьехам бахьаш,
Вена Серго ма кхаьчар.
Революци бахьан долаш
ГIалгIай гIовтта ма баьлар.
Наьха дегаш сийрдадаьхар
Сийлахь партен викало,
Сергой чIоагIа дог
гIоздаьккхар
Массаволча гIалгIачо.
ТIаийцар цар партен хьехам,
ГIайттар моастагIчоа духьал.
Меттахь техар Деникина,
Гойташ йизза турпалал.

Серго цунах ший гIадвахар,
Дувцаш чехка зIы техар,
Ший везача дотагIчунга,
Вай баьччанга Ленинга.
Дийцар гIалгIай майрал-денал,
Бизза доттгIий уж хилар,
ОагIув бохкар тийшачун
Юкъе вIалла ца хилар.
Коммунистий оагIув лаьца,
Бирса моастагI вохавеш.
ГIалгIай Iодаха цIена цIий,
Да вай тахан диц ца деш.
БIаь шерашка лаьтта Iоткьам
Цу ханашкахь бохабир,
Комунистий партен седкьа
ГIалгIай мехка тIа сецар.
Сийрда да вай тахан вахар,
Доккхал чIоагIа цох аз ду.
Хьалха бокьо йоацаш хиннар,
Доалдеш тахан вайна гу.

Эпсара дневника тIара

ТIема хьалхара ди

З. МУТАЛИБОВ.

Доладелар тIема гIулакхаш. Хьалхашка латтача декхарий уйла яь со валалехьа наб кхийтта хиннаяр сона. Iуйрийна садаьржача хана сона юхxе гIолла тIехвоалаш майрача тIемахочо сержанта Долтукаев Юсупа сома вакхха къа а хийтта, ког-кулг хозза нийс а даь, кIеззига салаIа алийта хиннавар со.

Малх кхеталехьа, дика са даьржача хана, фашистски 30 бомбардировщико аргI-аргIах чIоагIа бомбаш етта йолаяь хиннаяр тха полка позицен тIа. Бомбаш гаьна йоацщаш лелхxашехьа а сома ваьнна хиннавацар со. Ах сахьат хьалха ше сона тIакхачар дага а деха, ше со витачахьа бIарг лекхаьча Юсупа, хьалха иллаьча метте, дIа-юха ца хьовш, вIаьхвенна уллаш вайнавар со.

МоастагIчун «Мессершмидташей», «Юнкерсашей» аргI-аргIагIа еттача бомбай а пулеметий а дарза кIал гIолла текхаш лохе ор чура со уллача гув тIа а вена, хьакховдадаьча кулгаца са ког а лаьца, босах чутокхавир со Долтукаевс. ЦIаьхха сомаваьлча дайначо сона дагадохийтар боккхийчар дувцаш хеза къемата ди: цхьайола самолеташ лакхера лаьттангахьа пике ухар, пулеметаш а етташ, вожаш лаьттара хьалъудар, бешкаш санна йола бомбаш чу а кхувсаш. Лаьттанна тIагIолла дIахьежача, гувнаши кIоагаши а доахаш, бомбаша оагадаьча лоамашта тIа, меI-меIинге, термитни снаряддаш лийлхача дохьажа цIера оалаш гора. сигала метташ а кхувдадеш.

Сона гаьна боацщаш ухкаш човнаш хинна а, боабаь а новкъостий бар. Цхьайола говраш арагIолла цецъейнна, кхераенна удаш яр. Вожаш цIийш Iо а ухаш, Iохецаенна чураш а йолаш, кита кIал яха нувраш а йолаш, хьийлхха лелар. Цхьа-бакъда, хIара салте а, эпсар а ший позице тIа, тIема кийчвенна малхбузехьа а вийрзаь, доккхий, хьинаре гIулакхаш деш вар, тахан бирса дIайолаенна тIема кампани, селхан заняте хинначул эргагIа йоацаш санна, шек а боацаш. Iуйрийна 8 сахьат доалаш тха полкана новкъостала яйтар Н-ски йоккхийча топий полк.

Тха шинна полка тIагIолла, минота а чуеттачара бомбаши пулеметаши ца социйташ аргI-аргIагIа хувцалуш яр 50 фашистски бомбардировщики истребители. Ца социаш 5 сахьата бомбаш йийттар цар кхо километр мара йоацача фронта лаьттан цу зIамигача майдан тIа. Го баьккха дола гувнаш а, аьлеш а моастагIчун термито лотаяьча дохьажа цIеро доагадеш дар. Цу Iуйрийна са тоссача хана боамбий санна йолча баьцо хозъяь, машаре хинна моттигаш, хIанз е цIеро йозгаяь Iаьржъенна, е лелхача бомбаша тIа-кIалтIа етташ егаеш латтар.

Са доаллаш хIама цу лаьттан зIамигача даькъ тIа ца дисарах тийша дIаяха моастагIчун, самолеташ юха яхканзар. Бакъда, уж дIакъайлайовллашехь а моастагIчун бронетанковии гIашлой механизированнии эскараш даьхкар тIема ара.

Царна моттаделар, шоай стервятникаша пхе сахьата «болх баьча» ара герз кхосса хьинар долаш цхьаккха а советски салте хургвац, аьнна. Ура а айтта боагIар уж, бехаь цIогIарч а хьекхаш. Цар хьерчоча кортошта тIатохкача каскаш тIа гуш фашистски свастика — жIаргаши, Iаьржача кочамий пхьешаш тIа адамий кортой-тутей сурташи дар. Хьалхашка лаьца шоай автоматаш — башха а йоацаш меI-меIанге еттар цар.

«Хайл-Гитлер! Капут коммунизме» — дар тIоамараш дIа-са а лестаеш цар деттача цIогIашта юкъера кIеззига къоасталуш хьахозар.

Шоашта моттаденначох гIалат баьлар уж. Дозалца тIагIерта шин кога тIара оакхарий 30—40 метр гарга кхаьчача ханна цхьатарра, масса а меIангера герзаш даьлар. Мангало буц санна тха тIемахой герзаша хьекха Iодаьхкар моастагIий мугIараш. Фашисташа керда низаш тIахийхкар тха полка. Бакъда, полко массаза а хIалакбора уж. Пхьешаш хьал а хьекхаь шинна а кулгаца пулемета конаш а къувлаш, ювлача шоай «Максимаша» эга а беш пулеметаш еттар пулеметчикаша: Висаитов Абос, Чалаев Iийсас, Исмаилов Iабдул-ВохIапа, Межидов Рамазана, кхыбараша.

Къаьстта курал йора ший балхах Магомадов Iале. Цунна гаьна воацщаш хьалхашка уллар вийна 13 фашист.

Цу зIамигача моттига шоай авиацес даьр къахьа ди да меттача фашисташта тIехьагIо хайра, шоашта хьалхашка моакхаза берд а хинна Советски Эскара низкъала духьале латталга. Цу тIем тIа моастагIчунна духьал къонахчулца еррига полк лаьттаяле а, цхьаболча тIемахоша хьахьекха турпала гIулакхаш шоашта теркам тIабохийташ дар.

Дуккхача бIаьшерашка тIема историе чухь дохалургдоаца тIемахой закон хинна хьадоагIаш, да полка Байракх лораяр — цун тIема вахара керта белгало лораеш хилар. ТIема ара полка Байракх моастагIчунна караяхча, тIема вахарца из чIоагIа эхь долаш гIулакх лархIарца, цун дерригa адамаш зе ца хулаш дисадале а, полк дIа-юха екъ,, тIаккха цунна бехке бола эпсараш тIема трибунало бехктокхаме а оз. Из дика ховра полка Байракх лелаеча гIалгIай халкъан майрача кIанта, старши сержант волча Костоев Якъуба.

МоастагIчун танкаш а, мотоциклеташ а тха полка подразделенена юкъе елар, шоаш тIанийсбеннар кIалхьош оата а оаташ, йоаккхийча топийи пулеметийи цIерца никъ а бехкаш.

Якъуба аьттехьеи аьрдехьеи шинна а оагIорахьа гIолла сихъенна хьалха йоалаш латтар «T-VI» яха моастагIчун йоаккха ши танк. Полка Байракха хIалак хилара кхерам тIа эттабар.

— Со венначул тIехьагIа мара байракх моастагIчунна кара а яхийта, полка эхь тIа-м кхоачаргдац, аьнна кер чу соцадир Якъуба халкъа хьалхашка ший жоп дала дезилга.

Геттара чехка Байракх гIажах хьа а яьккха, барцкъашта чухнахьа ший дегIах хьоарчайир цо. ТIом беш дIадахар ди. Саррахь полка хьалхашка, Якъуба бе юха а лепар полка са — лаккха айяь полка ЦIе Байракх.

— МоастагIчун герза тинна бодача пхоно а лоацаргда хьа дегI-м,— оалар дегIа тенна волча санитарага хIиречунга Мильдзихов Михаилага нохчий новкъосташа бегаш беш.

— Майрача салтечох йоккхача топа пхо а къахк, хIаьта эсала саг шозза леш а хул йоах, — аьле вела а лийя жоп лора хIиречо.

Из хеттала майрал гойтар цо тIема хьалхарча дийнахь моастагIчунна гуш долча лакхача гувнаш тIара човнаш хинна тIемахой, плащпалатка тIа а бехкаш, даша догIа деттача, гуш йолча тIема арара дIакхухьащ. Михаила цхьаккха а чов хиланзар, бакъда цо дуккха а доарахой тIема кIалхара юхабоахаш гIо дир цу дийнахь.

ОагIув-оагIонах а теха, цига моастагIчоа духьала майра летар эрсий, нохчий, украинций, селий, гIаьбартой, гIалгIай, хIирий кIантий. Шоашта хетар хурдгдоацилга хайча никъ хийцар фашистий ордингаша. Котельниково гIолла тIехьашка а баьнна Сталинграде бодача машиннаькъа аьтта оагIарахьа дIалечкъар уж. Цу оагIорахьара цар танкаш, бронемашинаш, мотоциклеташ гаьнна Малхбоалехьа хьалхашкахьа яьннаяр, 40—50 километр тхо шоашта тIехьа а дуташ.

Садайр. Тха а, тхона новкъостал деш хиннача Н-ски йоккхийча топий полкан а цу позице тIа саца кхы гIулакх дацар. Цул совгIа цига сайцача, кхоана моастагIчун гоно тхоай барех хоададара кхерам болаш дар тхо. Тхоай полка хиннача зенал кхозза дукхагIа моастагIий декъий а, техника а тIема ара а юташ, цу бус тхо, лакхерча командованен приказ кхоачашдеш тIехьашкадаьлар. Из, тха полк тIом бе йолаенна хьалхара ди дар.

Хален бирсен ди дар из цул хьалха «тIема хьадж а ца кхийттача» тхона. Бакъда, цу дено тхона дуккха бакъдараш а гойтар, пайдане гIулакхаш а Iомадир, «Хьаьн а элла лелаеш саперни бел тац» — яхаш. из ца лелаеш хиннараша, цу дийнахьа, кхехкаш латтача тIема ара топа гебагIаца доахар шоашта тIом беш чубувщ кIоагаш. Бело санна гIулакх дацар тIом беш уллачара дIаIеттача, лело аьттув боацча гебагIо.

Къаьстта чIоагIа мах хайра тхона цу дийнахьа хий леладеча флягай. ТIом чIоагIа хиларо а, дуккха текхаш из бе безаро а хий дукхагIа дезаш хулийтар. Тхох вIаши тIаккхача аьттув болаш волчунга цхьаннега а хий ца хиларах, цун хало тIемачул а чIоагIагIа яр тхона. ХIаране чIоагIа баге йокъаеннаяр. Йистхила байча бокъабенна, мотт бага карчацар.

Доацача хиво тхо халча оттадаьча хана, ше лораеш лелаеча белаца яьккхача окопа чура хьал тIа ваьнна, чехкка текхаь тха окопа чу венача автоматчика Халидов Хьумида тхона гойтар ше цергашца кIеззига хоададабаь ший мотт а, цунах даьнача цIеца тIоадабича, паргIатта керчаш цо шийна даь гIулакх а.

Оаха а дир из, из хьийхача Халидовна шийлача хи пелаш делча санна, дег тIара баркал а оалаш...

Топографически карта тIа къулба а дехкаш, фашисташа дIалацанза долча наькъашка гIоллей, теIаьча аьлешка гIоллей, моастагIчун «чIоагIален чура» тхо говза арадаьхар полка штаба начальник волча капитана Алханов Гамболата. (Полка командир Висаитов цхьайолча подразделенешца кхыча новкъа гIолла юхаваьннавар).

Майралал совгIа тIема гIулакхаш дика ховш а, тIах аьнна а вола эздий эпсар вар нов. Алханов. Тхо тIехьашка доагIача наькъашта аьрдехьа а аьттехьа а ягIача гIишлонехи токхораш яьча аьлахи цIераш а етташ шоай позицеш чIоаггIа сийрда яьхаяр фашисташа. Къуй санна кхерар уж Iаьржача бийсах а. Царна шоашта а ховра, вай машареча халкъа шоаш баьккхар, бекхам баь ца валлал боккха бохам болга. Наггахьа, шорттига деш хаттар а, цунна лоацца луш жоп а мара кхы хабар дувца дог доагIаш саг вацар.

Хьалххара баьча тIемо кIаьдбаьбар тха тIемахой. Бакъда, кхеравалари тIехьашка валари цхьаннена а датадехадацар. Цунах къаьстта бокххий беш бар полка командир а, штаба начальник а, кхыбола эпсараш а.

Цу бийсан а, тха тата доацаш дахкара а сатем боабеш говра тIера лаьтта Iоийккхар цаI, ший шпорашца тата а деш. Цу миноте лаьттагIа теха цхьа хIама а йохаяь чехка говра тIахайра из. Сихха ший говр лаьлла уллув ваьлча хайра сона из Iали волга.

— Харбаз яа, новкъост лейтенант! — аьнна сога цхьа дакъа хьакховдадир цо.

Цул дикагIа совгIат кхы хургдоацаш санна воккхий веш хьа а ийца, цергашца гIарчI эккхийтар аз «харбазах». ШозлагIа кхаьллачох къург бича чам боацаш а, халла мара цергашца хьа ца йоаккхалуш а из хиларах шек ваьнна хьежача, оаха шинне а юар бийдача ябакха буралг йолга хайра сона, ЧIоагIа багенаш йокъаенна хиларах мот тIоадабе хIама хилча кхоачам беш вар тхо шиъ. Са новкъост-м из ябакх йолга хайча а башха веха а хиланзар. КIеззига ха яьлча Iале дийцар сона:

«Сонеи са новкъостештеи гаьна боацщаш цхьа зIамига, бIеха Iам корабаьбар тахан тIом дIаболабалалехьа. Мала мегаргдоацаш бIеха дар цу чура хий. МоастагIчун пулеметаша човнаш йича сона юхxера Вагачаев Джуниди, Ондуккаев Iусмани, Салманов Хьамзати лаьтта гIолла керчаш цу Iам тIа хий мала бахабар... Цул тIехьагIа а цига ихарий цIеша цIийбаьбар Iам.

Герзаша боагабаь шоай къона кер цкъа хих Iобабе беннача балар хилар тIемахой Мурадова, Алиева, Магомадова».

Iале хабар чакхдоаллашехь а сайна хьалхарча лейтенантага Хамановга хьаттар аз:

— Мишта дIадахар хьа ди, доттагIа?

— Ди-м шун массане а санна ма дахадар са дIа...

Бакъда, топа гебагIаца окоп ца йоаккхалуш дикка хало хьийгар аз.

— Бехк а бац. Из хьа мераш чу лочкъае а дезаргда ах эрш ор-м!— аьнна аз шийга бегаш бича ,хабар дIаьхде кIаьдвенна, гIийлла велавларца корта а лостабаь сецар Iабазбик.

Цу дийнахьа баьча тIема лоархIам бича, бакъдар цаI дар:

...Полко, пхе сахьата «Мессершмидташей», «Юнкерсашей» ца соцаш бомбаши пулеметаши етташ яь лира атака юхайийттар.

5 сахьат... бомбардировщикий атаканна кIал 300 минот!.. Из ала а язде атта да. Цу халон лоархIам бе ховргдац, пхе минота хIаьта а, «Миссершмидтий» атака лайначоа мара. Бакъда, цу бирсача 300 минота нохчийи гIалгIайи салтех а эпсарех а кхеравенна, ший тIема позице тIара, тIехьашка вала дагахь, юхахьежаь саг валанзар.

Из хала ди къонахчулца полко дIадахьарах оаха чIоагIа доккхал дора тхоай шинне новкъостех а, цар командирех а. ТIахургболча тIем тIа полкага айххьаза тIом булургхиларна а, из майра латаргхиларна а доккха тешал дар 4 августа Челикове баь боккха тIом... Цо къаьстта дог-уйла айдора полка командира а, цун штаба начальника а.

Иштта чакхдаьлар тха полка тIема хьалхара ди.

Доазол дехьара

Президента Насера даь къамаьл

КАИР, 28 июля. (ТАСС). Селхан Хелуане металлургически завод хьаеллача къамаьл деш ВІашагІкхийттача Іарбий республикан президента Насера аьлар:

Шоай металлургически промышленность хьалъяр дукхача хана египетски халкъанна дага лаьттар да. ХьалхагІа хиннача египетски правительстваша дукхаза яьхад нахата из гІулакх кхоачашдергда, цхьабакъда гІулакхаца из кхоачашдарна цхьаккха а хІама даьдац цар. Цу хана мохк кара хиннарашта ловш хиннад Египет юртбоахама мохк хилар. Цхьабакъда 1952 шера революци хинначул тІехьагІа гІулакх хувцаделар. Воай мехка дай воаш хинначул тІехьагІа кхоачашхилар металлургически промышленность хьалъяра проект.

1952 шера доладелар вай мехка гІирс хьалбе а халкъа вахара хьал айде а. Вай дицдалийта йиш яц, болх лехаш бараш хІанз а вай хилар, бахача наьха вахара хьал вай лоха хилар, наьха вахара хьал айдарна вай дукха а низ тІабахьа безаш хилар.

Президента Насера белгалдаькхар, мехка индустриализаци яр къама экономика дегІайоалаяра керттера гІулакх хилар. Промышленностага дахийтача хІара тума, аьлар Насера, йиш хулийтаргья промышленносте дукхагІа нах чулацарна а вахара кхы тІа эша руцкъа Іалашдарна а. Цудухьа руцкъа доаца деш, къаман экономика дегІайоалаярга дахийта деза вай.

Цул тІехьагІа, мехкашта юкъе латтача гІулакхий хьакъехь ше къамаьл деш президента Насера аьлар, Іарбий халкъа корта мукъала духьал балча моастагІаша Іарбашта духьал тийшаьча балха гІулакхаш леладеш хилар. Цхьабакъда Іарбий шоаш яьха бокъонаш лорае кийча ба кхыча мехкий агресси юхатохаргйолаш а ба, аьлар цо.

1953 шера г-на Даллесага дІаьннад аз, аьлар Насера, Іарбаша цхьаккха а кхыча мехкашца тІема союзи пакти ергъяц аьнна. Английски аккупацена духьал оаха лелабаь къовсам лелабаьбац, цох мукъа а даьнна кхыча мехкий оккупацена кІал дахарна, — из Багдадски пакта цІерах е моллагІча кхыча пакта цІерах хуле а. Из г-нга Иденга а аьннад аз 1955 шера, вай Багдадски пакта юкъе оза уж гІертача хана.

Аз яьхад моллагІа вола а Іарбий хьалхале лелаечо, кхыча мехкашкарча пакташка дакъа лацар цо могадеш хилча, из наха даьхенна тийшаь болх баьр санна лоархІаргва, хІана аьлча вайна цу тайпарча пакташка дакъа лацар цу гІулакха нийсса хиларах. Вайна езац империализм а кхыча мехкашта кара хилар а Іарбашкара шоашкара йоаца оборонительни союз а. Іарбий даьхе Іарбий кара хилар деза вайна. МоллагІча агрессех лорабалар Іарбий шоай гІулакх да. Вай дІаях, моллагІча а Іарбий паччахьалкхенна духьал йола агресси, вайна духьал яр санна вай лоархІарг хилар.

Ший къамаьл хаддаш Насера белгалдаькхар ВІашагІкхийттача Іарбий республикан халкъаша мохк дегІабоалабарна керда коталонаш йоахаргхиларах а шоай корта мукъал а цхьанне кара боацаш хилар а Іалашдергхиларах а ше тешаш хилар.

Ливанерча событешка

Американски матросаш биззача тІема гІирсаца Бейрутски аэродроме бодача наькъа тІа.
Чехословацки телеграфни агентствон сурт.

Чанкайшистски ординга провокаци

ПЕКИН, 25 июль. (ТАСС). Синьхуа яхача агентствос хоам бу:

«Жэньмин жибао» яхача газето ший кертерча статья тІа язду, тахан американски эскараш Ливане чуденначул тІехьагІа чанкайшистски ординго Ливана духьалара США-а агрессивни гІулакхаш «дизза хьаллоацаш» хилар а «континента духьала латарна сихагІа кийчо яра» хьакъехьа юха а гІар айяь хилар а. Укх денношка чанкайшистски ординга самолеташ доазол тІехъяьнна чу а яха Фуцзяна, Гуандуна, форда юхе ядача кхыча районашта тІагІолла лийннай, реакционни тІахьехамаш деш, каьхата листаш чу а кхайсай. Чанкайшистски ординга гІарашеи провокацеси хьахьокх дерригача дунен тІара машар бохале, агрессивни тІема ала дІакхостабе а михьарбаккха а гІерташ йола американски империализм ший гІончий оарцага кхайкаш хилар, Юкъерча Малхбоалехьара ший агресси аттача яккхар духьа тайп-тайпарча провокацена бахьанаш доахаш уж хьал а хьебеш.

Чанкайшистски ординга тийшаболх чІоагІбарца китайски халкъ кхераде гІерт американски империализм, Іарбий халкъаша лоаттабу нийсхон къовсам китайски халкъо хьаллоацаш хилар лаьгІде гІерт. Цхьабакъда американски империализман расчеташ гІомара тІа хьалъяь я. Империализманна цІаккха а могаргдац китайски халкъ кхераде.

Тайвань — Китай лаьтта да. Китайски халкъо цхьаккха дича а американски империализман доалахьа ютаргъяц Тайвань, хІаьта Тайвань вай мехках латарна йола база а хулийтаргъяц. Чанкайшистски ординг—континентера едда яха тийшача балха ординг я. Китайски халкъо ловргдац империалистий бІехача уйлашта новкъостал деш дола чанкайшистски ординга тийша балхаш.

ВІашагІкхийттача Іарбий республикан паччахьалкхен доазув кхыча мехкашкара самолеташ чуенна толхадар

ДАМАСК, 25 июль. (ТАСС). ВІашагІкхийттача Іарбий республикан тІема командованен викало кепайоазон викалашка хоамбир, селхан делкъа ханна хьаний ца ховш йолча шин реактивни самолето Ливанатахьара тІа а ена ОАР-а сирийски района доазув толхадаь хиларах, хІаьта цунца Кунейтра яхача района тІа массехк минута лийннай уж. Зенитни артиллерес човхаярца леллхайир бокъо йоацаш чуяьхка самолеташ. Самолетех цаІ йохаяь ливански доазон тІа Іоежай.

Гаргарча Малхбоалехьа хиннача событешка

Каирерча (ВІашагІкхийтта Іарбий Республика) Иракски Республикан посольствона хьалхашка Иракски Республика оттаярах шоаш гІадбахара дІахайташ ба иракски студенташ.
Чехословацки телеграфни агентствон сурт.

Иракерча событешка

Иордани. Британски парашютисташ тІема кийча а болаш Амманерча аэродрома юххе ба.
Чехословацки телеграфни агентствон сурт.

КПК ЦК тІема комиссен шерра заседани

ПЕКИН, 25 июль. (ТАСС). Синьхуа яхача агентствос хоамбу:

27-гІча мае денз 22-ча июлага кхаччалца Китая Коммунистически партен ЦК тІема комиссен шерра заседани хилар, цу тІа цхьа эзар совгІа бехктокхаме кулгалхо а волаш.

Заседане тІа КПК ЦК-и новкъоста Мао-Цзэ-Дунеи хьалхле лелаеш, болх тоабара хьисапе хьажа а хьажар КНР вІашагІъеллача денз 8 шу совгІа хана чухь Китаян халкъа-кортамукъала эскар вІашагІтеха хьадара гІулакх а дийцар дІахо йодача хана эскар хьадара наькъаш белгал а дир. Заседане иштта дийцар, хІанз латташ долча мехкашта юкъерча хьалашка хьажжа паччахьалкхен оборона чІоагІъяра гІулакх, цунна е еза решени йир. Заседане къамаьл дир новкъоста Мао-Цзе-дуна. Иштта заседане къамаьлаш дир новкъостаща Чжу Дэс, Линь Бяос, Дэн Сяопина, Лю-Бо-Чэна, Хэ Луна, Чэнь И, Ло Жун-Пуана, Не Жун-Чжэна, Е Цзян-ина, йистебоалаш къамаьл дир новкъоста Пын Дэ-хуайс.

Доакъар кийчдеча хьинаре къахьег

Сага сих лаьрхІа дулх, даьтта, шура, яккхара укх гаргарча шерашка США-на тІехьакхера декхар кхоачашдеш эггара боккхагІа лоархІам болаш да хьайбашта шортта доакъар Іалашделта.

Укх шера санна цанаш тоаенна, баьцаш дукха йолаш хиннадац дукхача хана денз. Нагахьа санна хьинаре къа а хьийгаь укх шера доакъар кийчдара болх дІахьойя Первомайски районе торо хургья шин шера тоъал доакъар кийчде.

Из дика кхетадеш ба цу района Ленина цІерахча колхозера колхозникаш. Цар хІанззе а чуеллай 650 тонн баьций силос. Силоса лаьрхІа дІайийна 75 гектар хьажкІаш а я. ХІара Іатта лаьрхІа 10 тонн силос чуйолла аьнна колхозникаша тІаийца декхар кхоачашде торо йолаш я.

Колхозе кхашкара балхаш деш ши бригада я. Цу бригадашца ба хьаьнала дика къахьегаш, шоай балха боарамаш тІехкхоачашдеш бола колхозникаш. № 2 йолча бригадерча холаш деча Хидриев Уматгире 130 процент кхоачашду ший боарамаш, цул тІехьа вусаш вац йол хьокхаш вола Кациев Висангири а боарамах 0,20 гектар йол хьакха езача 0,30 а совга а йол хьокх цо. Йол дІаувзаш болх беча Загиев Силеймас 6 тонн дІаоза езача хІара денна 10—12 тонна дІаоз.

Иштта дика балхаш ду Арапханов Совбана бригадерча 60 шу даьннача Оздоев Хьусена, Чаниев Хьадиса, Мякиев Микаила, Арапханов Тайсама.

Кхыча районашка санна доацаш, геттара халача хьал тІа йол хьакха езаш ба Первомайски районера колхозникаш. Цанаш гувнаш тІа трактор а сенокосилка а атта лелалургйоацача укх. Хьакхаь яьнна йол токха а яь шаьрача ІокІалъяха езаш хул. Уж халонаш эшае а шоай хьайбашта тоъал доакъар Іалашде а могаргдолаш ба Ленина цІерахча колхозера колхозникаш.

Т. ТЕБОЕВ

Культпросветучрежденеш ялат чуэцача дакъа лоацаш я

Укх шера МагІалбикан города культуран отдело ялат чуэцача хана дика вІашагІбеллаб къахьегамхошта юкъера культурни болх. Из болх вІашагІболларал совгІа шоаш кхашка болх беш дукха культпросветучрежденей болхлой ба. Ялат чуэца доладалалехьа цар шоашта хьалхашка декхар оттадир—беррига культурни болх кхашка дІабихьаь лелабе аьнна. ХІанз районерча ерригача библиотекай болх кхашка беш ба. Доккха новкъостал ду «Кавказ» яхача колхоза фермашка а бригадашка а беш бола болх тоабарна Вознесенскерча библиотекан заведующес С. Долгопятовас. Цо масса хана новкъостал ду колхозе пенгазета редколлегена ший ханнахьа пенгазет арахецарна, цул совгІа цо ше арахец къахьегама листовкаш, 1958 шерара колхоза декхараш а кхыдола гІулакхаш а дувцаш масса бригадашка а фермашка а лозунгаш плакаташ язъяьй цо. Юрта боахама дикагІа йола опыти, раздельни хьисапаца ялат чуэцари дувцаш дукха литературни выставкаши беседаши яьй. ХІанз шоаш балхах мукъа болча хана кхашкарча станера хьа а ийца тайп-тайпара книжкаш деша йиш я къахьегамхой. Къаьстта дукха беседаш яьй культпросветучрежденей болхлоша Советски Союза Коммунистически партен пленумаша даь соцамаш дувцаш. Уж соцамаш дувцаш яьраш 30 совгІа беседа я.

Ялат чуэцача хана иштта дика лелабу къахьегамхошта юкъера культурни болх Лохерча Ачалкхерча библиотекан заведующес нов. Арчакова Фатимас. Цу юрта бахача хьехархоша доккха новкъостал а деш тайп-тайпарча темаех йола дукха беседаш яьй къахьегамхошта юкъе. Цул совгІа цар ший ханнахьа араювлийт дикагІа бола болхлой бувцаш йола къахьегама листовкаш, хІара денна язду хьокхама доска. Белгалдаккха мегаргдолаш дика тоадаьд тІехьарча хана наха деша книжкаш дукхагІа кхахьара гІулакх а. ХІанз шозза дукхагІа ба библиотекера деша книжкаш кхуьха нах.

Ялат чуэца доладелча денз культурни болх дика тоабаь лелабарах белгалъяккха мегаргйолаш я Пседахски культуран цІен коллектив (директор Солтукиев Салаудин, художественни кулгалхо А. Кортоев). Цу коллективан агитационни-художественни бригадо ялат чуэцаш боахкача къахьегамхошта тІехьарча хана 25 совгІа концерт хьекхад. Вай болхлой декхар да йоах культуран цІен директоро нов. Солтукиев Салаудина, концерташ хьокхарали агитаци ярали совгІа вай воаша болх бар а. ХІанз ше комбайнаца ялат чуэцаш ва Салаудин. Цо кулгалдеча агрегато хІара денна шиша норма кхоачашъю ка бола ялат чуэцаш.

Дика лел районе кинофикацен болх а. ХІанз къахьегамхой йиш хул хан-ханнахьа кердача кинога хьажа. Районе из болх къаьстта дикагІа лелабеш, хІара бетта 160—200 процент план кхоачашъеш хьабоагІа киномеханикаш н.н. Коттоев Юсупи, Тебоев Султани кхыбараши.

ХІанз районера беррига культпросветучрежденей болхлой шоаш дІаболабаь дика болх кхы а тоабаь лелабе лерхІаш ба.

ДУГАЕВ,
МагІалбикан города культотдела заведующи.

ДукхагІа теркам бе школаш хьалъярна

Курчалоевски районе кердача дешара шера 2200 дешархо хургва школашка. Цхьабакъда уж дешархой чулаца тоъала школай помещенеш яц районе.

1958 шера 20-ча марте НГІАССР Оргкомитето Курчалоевски райисполкома мукъа беннабар Азамат-Юрти Энгель-Юрти яха юрташ юха вІашагІйохка а Герзель-Юрти Кошкельдии яха юрташ шаьрача араяьха Іояхка а.

Уж балхаш даь дала дезар 1958 шера. Цудухьа уж юрташ йохкача моттигашка школаш хьалъе еза. Кошкельды яхача юрта 280 бер чугІоргдолаш школа е еза, Герзель-Юрта — 120 бер хургдолаш, Энгель—Юрта 120 дешархо чугІоргволаш, Азамат-Юрта 80 беро дешаргдолаш.

— Райисполкомои райОНО-си дахьа деззача органашта тІадехьад из гІулакх массехказза, цхьабакъда хІанзалца цу гІулакха даь хІама дац, — йоах райОНО заведующи волча нов. Магомадовс.—НГІАССР-а просвещенен министерствос хьоггехьа хьахеца дезаш хинна ахча октябрь бетта мара дала лаьрхІадац. ТІаккха маца ергья оаха школаш хьал? Гучох, укх шера а тоъала берраш деша ца ухаш дусаргда.

Курчалой районни центре хьалъяь юкъера школа 180 дешархочоа лаьрхІа я. Цига хІанз деша дезараш 700 бер да.

Кхы дикагІа дац Бачи-Юртарча юкъерча школан гІулакх а. Деша даха дезаш 300-нел совгІа бер долча цу юртарча школе 160 бера мара деша моттиг яц.

Района ерригача 11 школе деша деза дешархой дукхагІа ба цу школашка йолча моттигел.

Мастерскешта лаьрхІа Бачи-юртарча юкъерча школеи Майртунски, Центроевски, Кошкельдински йизза йоацача юкъерча школашкеи хьалде доладаь цІенош хьалдаь даланза да. Цунах геттара во да укхаза политехнически дешар хьехилга. Ерригача районе духхьала цхьан Курчалоевски школе мара яц дешархой балха Іомабара мастерской.

Геттара во лел районе школашта ремонт елга. Районерча 11 школах цхьаннена а ремонт яьяц.

Кхы а вогІа да нах всеобуча юкъеозара гІулакх. 1957—58 дешара шера районе кхоачашъяьяц всеобуча план. Школашка дешаш хиннаяц 47 йиІиги 17 кІаьнки.

Школашта кхоачамбалла хьехархой хиннабац. Царна эшар 3 математик-физик, 2 химик-биолог, доазол дехьарча меттай ши хьехархо. Цул совгІа, юххьанцарча классашка нохчий мотт хьехаш бар хьехархой хила йиш йоаца нах. Дешара шу гарга доагІаш латт—Курчалоевски района школашта новкъостал де деза.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

МагІалбикерча, комсомольций дика гІулакхаш

Тха районера кагирхой дика къахьегалга а дика салоІалга а дезаш ба. Цудухьа шой бола низ тІабахийта дакъа лоацаш ба уж культуран моттигаш хьалъеча, городе а юрташка а гаьнаш дІайогІача. Дукха ха йоаццаш баь йисте баьлар тха районе нах лувча Іам. Из хьалбеш а доккха новкъостал дир кагирхоша.

Комсомольцаша лаьрхІад 3 шера хІара клубеи, культуран ЦІагІеи ахканара халхара площадка хьалъе. «Октябра 12 шу» яхача Вознесенкерча клубе цу тайпара площадка яь яьннай. Дукха а дика гІулакхаш да МагІалбикерча комсомольцашта хьалхашка латтараш.

3 шера ерригa юрташ радиофицироват а элетрофицироват а де лаьрхІад цар. Шой низаца хьалъю цар уж площадкаш. «Ингушски» совхоза дирекцес дика новкъостал даьд кагирхошта ши бІаь тума совгІа спортинвентарь эца ахча деннад.

«Кавказ» яхача колхозерча кагирхоша лаьрхІад 3 шера колхозе клуби, стадиони хьалъе а юртеи, бригадий станашкеи, фермашкеи гаьнаш йогІа а.

ХІанз кагирхой ялат чуэцача новкъостал деш ба, бакъда, де йиш йолчча тайпара 3 шера лаьрхІа комсомольски гІулакх кхоачашде гІом-м ду цар.

Дика гІулакх да «Ингушски» совхозерча комсомольцаша доладаьр: боккхийча нахаи инвалидаштеи бийда кирпишк е новкъостал делга, юрташкара наькъаш тоаделга, Советски (Инаркъе) яхача юрта библиотекана цІеной делга, ерригa совхоза отделенеш гаьнаш а егІа тоаелга, 40 совгІа гІалгІайи нохчийи мехкарий художественни самодеятельноста юкъе озалга.

Атта декхараш-м дац 3 шера кхоачашде аьнна комсомольцаша шоашта тІаийцараш. Цхьабакъда уж декхараш тха районерча комсомольски организацес сийленца кхоачашдерг хилара шеко яц.

МАМИЛОВ,
МагІалбика ГК ВЛКСМ секретарь.

Спортани самодеятельностани терко ю

ЧІоагІа терко ю Грознерча консервни комбината болхлоша спортани художественни самодеятельностан концерташтеи. Дукха ха йоаццаш консервни завода спортсменаши художественни самодеятельностан кулгалхойи хилар Къилбаседа-ХІирий АССР-ерча Черменски консервни комбинате хьошалла баха. Эггара хьалхагІа Грознера хьаьший хьажар комбината болх мишта лел, комбината хьалхле лелаечарца камаьлаш а деш.

ШоллагІча дийнахь Черменски комбинате хилар Грознера хьаьший бахкара сийна доккха художественни самодеятельноста концерт юкъе дола вечер. Вечер йолалуш шоай говзалаш дІа-юха телаш къамаьлаш дир Грознерчеи Черменскийи комбинатай спортсменашеи артисташеи. Цу гІулакхах боккха пайда баьлар грозненцашта.

ХІанз Грознерча консервни комбинате хьайийлай гуйрийнара сезон. Балха хьаийцачарех дукхагІа бараш 7—10 классаш яьха бола кагирхой ба. Царга спортан художественни самодеятельностан концерташтеи юкъе дикка дакъа лацийта лаьрхІа ба комбината кулгалхой. ДелкъийгІа салоІача хана е болх йистебаьнначул тІехьагІа кагирхошта еш спортахи концертахи боала пайда бувцаш йола лекцеш.

Укх деношка вІашагІйолла лаьрхІай велосипедистий керда команда а.

Цу дикача тІулакхашца дакъа а лаьца общественни болх нийса дІахьоргба къонача болхлоша.

ХАС-МАГОМЕДОВ.

Дизентери

Дизентери — чІоагІа вІашкара дувла лазар да, из хьоаду дизентерийни группан микробаша. Лазар дІадода сома шерга шод йолча гома зе деш, лазар хьоадеча палачкаша къоастадеча дохьажо берригача сага кер чу дІадоаржаду лазар. Цкъаза из лазар цхьаболча цамогаш болчарна хронически хьисапе хул.

ХІанзалца хьа Іиламхошта гучадаьнна 50 совгІа дизентерийни палочкай тайпаш да...

Цамогаш бараша дІателача чишаца Іотийна микробаш сиха йов, — массехк сахьат даьлча, бакъда, уж яхарна дика йиш хулийта хІама хилча уж дукхагІа яхаш а хул. Уж бактереш Іийне хилча 3—5 бетта ях, дукха ях уж тІаьдача барцкъан тІа а, горшокашка, клизмай юхьигаш тІа, цамогаш болча наха гІулакх деш, царех хьекхаеннача хІамаех а дукхача хана ца йовш йоахк микрбоаш. Лаьтта царна товш йолча метте уж нийсъелча 3 беттага кхаччалца а кхы совгІа а ях уж, дІакхайсача хІамашца, бІеха хІамаш чукхийсача кІоагашка 36—46 дийнахьа ях уж. Даьттаца, нахчаца, шурийца, баьца дааращца — шин кІиранна ях дизентерен микробаш. Цамогаш волчун дегІацара дизентерийни микробаш дІаух чишаца, цудухьа цамогаш волчо тайнача чиша обработка а яь дезенфекци е еза цунна. ХьаштатІаш бІеха хиларах, дизентери йолчар цІено ца лелаеш хилча, лазар малагІа да а хале цамогаш волчо эпидеми яржар хулийт. Нагахьа хихи кхачан продуктехи кхийтта хилча микробаша лазар доаржаду. Цу лазарах нах цамогаш хилар лакхатІа хул вахача метте бІеха вахаш хилча.

Лазар дукхагІа хьовш йола ха — ахкеи гуйреи я. Дизентери яха лазар наха юкъе дІадоаржадераш дукхагІа долча даькъе кулгаш да, лелаеш йолча хІамаштеи кхачан продукташтеи кулгаш деттарца дизентерен палочкаш дІайоаржаеш халарах. Мозана чухьа дизентерен микробаш 5 денга кхаччалца ях. Дила цІен ца деш дуача баьца даарашеи сомашеи дизентири даржа йиш хулийт.

Дизентери кхийтта из гучадаллалца 2—5 ди доал, хІаьта цкъаза 12—24 сахьат даьлча гучадоал из. Лазар укх тайпара хул: шелал тІаена, дукха йоацаш йІовхал йолаш, букъ увзалуш санна хеташ, маьженаш сеттаеш. Цул тІехьагІа ченга лазар лелх. Цхьа ха яьннача гІолла чишаца маза хул, цул тІехьагІа цІий а кхет цох. Цкъаза ерригача ченга дарж лазар е гийга аьрда оагІорахьа доагІа. Дикъа чиш кІезигдаларца цхьана, каст-каста чиш тела дог доагІаш хул, нийсача шерга мышцаш вІашка увзаш лазар лелхаш хул. Ара аха безам хилар хІара сахьат массаза доал дукхагІа хул, сутках 20—40-за ара ваха безам хулаш. Цхьабола цамогаш бараш, къаьстта бераш Іеттадеш а пхьнаш увзалуш а хул. Лазар атта хилча мотт лертІа бус, из хала хилча — аьпа берз цун бос. Дизентери дизза хилар хьахул 3—4 дийнахь. Лазар дика дІадодаш хилча 6—7 ди даьлча дикагІа хул цамогаш вар, хІама яа дог доагІаш хул, ара ахар кІезиглу, ара аха безам хилар а кІезиглу, 10—15 ди даьлча саг верз. Цхьабакъда, халача формах а хул лазар, кхы лазар а хьоадеш — пехкаштеи маьженаштеи пхьнаштеи, лергашта юхерча железаштеи воспалени хул — цунца чІоагІа низ бехача дегІа магац царца къовсам лелабе, цунах цамогаш бараш бов. Из я дизентерен хала, чІоагІа дохьаш доалла форма. Хьалхарча хана, 15— 20 шу хьалха дизентери харц даьнна хиларах нах бовлга а дукха лакхагІа дар хІанз долчул, хІана аьлча цунна дарба дара хьисапаш кхы тайпа хиларах. ХІанз Іилманга дика молхаш я дизентери долчарна дарба десинтомицин, левомицитин, биомецитин и. кх. дІ. Уж хиларах дизентери долча наха лазар юххьанца доладушехь а новкъостал де йиш хул. Лазар харц далар а нагахьа мара хилац. Халача формах дола дизентери хилча из хиннараш цу сахьате госпитализаци яь юстара баха беза. Цамогаш вар больнице дІавехьачул тІехьагІа, дезинфекци е еза из чухиннача цІенна, хІана аьлча, унахочоа гонахьа хиннача хІамаех цун дезалла а кхычарна а лазар вІашкара далара кхерам хиларах. Партеси правительствоси цу гІулакха дукха ахча дІахец, советски наха мах боацаш дарба ду. УнахцІено лораеча органаша хІара шера лазараш хургдоацаш прививкаш ю — цу даькъе дизентерена духьале а еш.

Советски халкъа боаккхача дезала хІара кхетаме волча саго прививкаш е еза, уж яр пайдана хилар дІакхетаде а деза цох ца кхетача новкъосташта.

М. С. БАЙМУРЗАЕВ,
скори помощан кертера лор.

Агитбригада кхашка концерт хьокхаш я

Первомайски района культуран цІагІа ялат чуэцача хана кхашкарча къахьегамхошта юкъе культуран болх лелабе аьнна вІашагІъелла агитбригада я. Укх тІехьарча хана кхашкарча къахьегамхошта дукха концерташ хьекхад цу агитбригадо. Концерташ хьокхарал совгІа, цар деш къахьегамхошта юкъе керда газеташ, журналаш, тайп-тайпарча темаех йола беседаш а ю цар цига.

Кхашкарча къахьегамхошта юкъера культурни болх дикагІа тоабе гІерташ чІоагІа къахьегаш ба н.н. Апрышенко А., Табиев М., Кекина Е., Утина В., Кулыковски Н., кхыбараш а.

ТУТАЕВ,
Первомайски районе культотдела заведующи.

„Сердало" тІа яздаьчун ларах

ДукхагІа йолча хана клуб къайла хул

Яхаш кертаяздаьр долаш яр 6-ча июле араяьнна заметка. Заметка тІа дувцар Первомайски районерча Оалкумара клуб дукхагІа йолча хана къайла хул яхаш.

Заметка тІа дийцар бакъ а хиннад.

Оалкумарча клуба болх тоа баьб яхаш хоам бу Первомайски райисполкомо.

Редактора зам.
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІераха кинотеатр
Йоккха зал. **«ГІалаш тІара байракхаш».** Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗІамига зал № 1. **«ГІалаш тІара байракхаш».** Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗІамига зал № 2. **«ЮхайоагІаргйоаца бІаьсти».** Долалу 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.
ЗІамига зал № 3. **«Ханка».** Долалу 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

Родина кинотеатр
«ГІалаш тІара байракхаш». Долалу 9, 1.15, 3.15, 5.15, 9.30.
18-гІа шу». Долалу 11, 7.15.

Ахкан кинотеатр
«Шин наьна воІ». Долалу 8, 9.45.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ02098. Типография им 11 августа 1918 года. проспект Революции 30/3. Заказ № 4480